

תמצית מסכתות
מועד קטן וחגיגה

תמצית מסכתות מועד קטן ורחיגה

סיכום של דברי הגמ' , בצורה מסודרת וברורה,
מועיל לחזרה ולבהירות הסוגיות.

תמוז התשע"ה

מודיעין עילית

ניתן להשיג חוברות "תמצית" גם על מסכתות-
ברכות, מסכתות סדר מועד, יבמות כתובות נדרים ונדה.
וכן תמצית המקרא, ותמצית נ"ך (חלקי).
ותמצית ספרי מוסר (שערי תשובה, מסילת ישרים, נפש החיים, וחזו"א אמו"ב).
נקודות מכירה בירושלים, בני ברק, ומודיעין עילית. לפרטים 0527692282

מידי חודש יו"ל חוברות סיכום על הגמ' הנלמדת לפי סדר הדף היומי,
ועל משנה ברורה לפי סדר מבחני "דרשו", ניתן לקבל חוברות אלו
בדואר (תמורת דמי משלוח) או במייל
tamtzisshas@gmail.com

בחסות "דפוס איכות" המרכז להדפסת חוברות
וקונטרסים. משלוחים לכל רחבי הארץ.

1599-529100

כל הזכויות שמורות

נכתב לפום ריהטא בסדר לימוד דף היומי

הערות ותיקונים יתקבלו בברכה

לפרטים- 0527692282

מכתב מת"ח אחד:

תמוז תשע"ה

חיזוק לידיעת גמרא בע"פ

יקירי...

הנה הגרי"ס, אור ישראל מסלנט, בספר אור ישראל, מאמר כ"ז, כתב מאמר נפלא אשר כל בן תורה, החפץ לעלות במעלות התורה והיראה, חייב ללמדו, כי ממנו נקח לעבוד את ד'.

בו מבואר, כי חובת כל איש מישראל, ללמוד תורה, ולדעת התורה. שני חיובים שונים, אשר כל חיוב הוא חיוב לעצמו, ושני החובות הללו מתחברים כאחד, לעשות רצון אבינו שבשמים.

והגרי"ס מבאר בהרחבה, כיצד יקיים האדם חובות אלו באופן הטוב ביותר, ואנו נעיין רק בשרש דבריו...

וזה לשונו שם -

הנה במצוות תלמוד תורה, יש בזה שני ענינים, א' לימוד התורה, ב' ידיעות התורה. מצות לימוד התורה, הוא מן הכתוב והגית בו יומם ולילה, וכמש"כ הרמב"ם, והטור, וש"ע, בריש ה' תלמוד תורה וז"ל, כל אדם מישראל חייב בת"ת כו', שנאמר והגית בו יומם ולילה, ע"ש.

והנה למצוה זו של לימוד התורה, כל מה שלומד מקיים המ"ע והגית בו יומם ולילה, הן מקרא, או משנה, גמ' הלכות ואגדות, שכולן נתנו למשה מסיני, וכמו שהאריך בזה בס' נפש החיים שער ד' פ"ו ע"ש, ואף שלא יוכל לפסוק דין מתוך מקרא, או משנה, וכש"כ מן אגדה, בכ"ז יוצא ידי מצות לימוד התורה.

עכ"ל הצריך לענייננו,

ומאריך שם מאד בדברים נפלאים, כיצד יקיים האדם שני חיובים אלו, הידיעה והלימוד, בדברים נפלאים.

והנה ראוי לכל בן תורה, העוסק בתורה בעיון הראוי, בשמיעת שיעורים, ובעמל ההבנה, לשים עיניו ולבו, גם על ידיעה רחבה בידיעת הש"ס כפשוטו. תחילה ידיעת המסכתות הנלמדות בישיבה, ואח"כ שאר המסכתות, וידיעה היינו ידיעה ברורה, כמעט כלשון הגמרא.

והנה ידיעה זו אינה נקנית בהבטה בעלמא, אלא בשינון פעמים רבות, כמבואר בגמרא, "תנא מיניה ארבעין זמנין..." או כמבואר בגמרא, "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד".

ואם יאמר האומר, הרי אנו זקוקים לזמן רב להעמיק בסברה, להעמיק בהתבוננות בדברי ראשי הישיבה, בודאי אמת, נכון הדבר, כי יש לעמול עמל רב, בהתבוננות, ובדבוק חברים, ובבקשה מהראש ישיבה, והרמ"ם, לבאר את עומק הדברים, ולהעמיד הדברים על מכונם.

אבל יש צורך לקבוע זמן, לשינון הגמרא פעמים רבות, כי ידיעת הגמרא, המשא ומתן בגמרא, ושינון לשון הגמרא, הוא הכרח נוסף, חובה רבה עד מאד. ויש מקום בראש, לקיים שני חובות אלו, כמבואר בדברי הגרי"ס הנ"ל, כי חובת האדם לדעת הגמרא, ולהבין דיני התורה.

וזה לשונו שם,

אולם הגדר השני במצות ת"ת, הוא ידיעות התורה, והוא מה שאמרו חז"ל בקידושין (דף ל), ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, שנאמר אמור לחכמה אחותי את, ואומר קשרם על לוח לבך כו', ואומר חציך שנונים כו', ופרש"י יהיו מחודדים בפ"ך, חזור עליהם ובדוק בעומקם, שאם ישאלך אם לא תצטרך לגמגם כו', אמור לחכמה אחותי את שתהא בקי בה כאחותך שאסורה לך ע"ש.

יסוד המצוה הזאת כולל שני פרטים, א' הידיעה לרכוש לו הבקיאות בכל חלקי התורה, שיהיה תלמודו שגור בפיו, ב' הוא היכולת, להתחכם בתורה לחדד השכל, לשננו ולהישירו, שיוכל לישא וליתן במלחמתה של תורה, ולעקור הרים בפלפולו. ושתי אלה כינו חז"ל, בשם סיני ועוקר הרים.

הנה ביאר לנו הגאון והצדיק הגרי"ס זצ"ל, כי ידיעת התורה, הוא הידיעה בכל חלקי התורה... וההבנה להבין גדרי הדברים.

א"כ מבואר יוצא מפי הגאון, כי שני אלו יהיו לנגד הלומד תמיד, לדעת ולהבין, והנה תחילת הידיעה הוא הגמרא, כי הוא שרש ויסוד תורה שבע"פ, כי הוא ביאור המשניות, שהם הם ראשית העיקר התורה שבע"פ.

ועל זה בא חובת ההבנה, לידע ולהבין, את ישרות חיובי התורה.

ודע יקירי,

כי ההרגל בשינון דברי הגמרא, יש בו תועלת לכמה נושאים. א. לידיעת הגמרא, כי ידיעת הגמרא נקנה בחזרה ושינון. ב. הרגיל בחזרה ושינון, מרבה במצות לימוד התורה.

ג. יש לדעת ברור, כי המרבה בשינון הגמרא, מרבה בהבנת התורה, כי הבנת התורה הוא הבנת דברי האחרונים, המבארים דברי הראשונים, המבארים דברי הפוסקים, המבארים דברי הגמרא, שהוא תורה שבע"פ, בו מבואר התורה שבכתב, מאמר הבורא בקיום המצוות.

ואם יאמר לך אדם, שהלומד הרבה גמרא, נעשה שטחי, אמור לו כי מדברי היצר הוא, כי ריבוי הגמרא אינו מרחיק מהבנת התורה, אלא מקרב... כי הבנת התורה אינו הבנת השכל החיצוני, אלא הבנת השכל, אשר קבל את ההבנה מלימוד התורה, ועל כן כל לימוד גמרא מחזק את ההבנה...

ואם ירפה אותך היצר בטענה, כי אין לך כח הזכרון, ולא יעלה בידך לזכור דברי הגמרא, אל תשמע לו, כי כל אדם יש לו כח הזכרון לזכור את אשר חפץ לזכור...

אם תִּבְקֶשׁנָה כִּכְסָף. (משלי ב, ד).

בקשת הכסף הוא ההכרה, כי הם חיי האדם. חייב האדם לדעת, כי ללא ידיעת התורה, אין לו חיים כלל. חייב האדם לדעת, כי ללא ההבנה בתורה, ידיעתו בתורה ידיעה קלושה היא. חייב האדם לדעת, כי הבנה ללא ידיעה, הבנה קלושה היא...

וְכַמְטוּמוֹנִים תַּחֲפֹשְׁנָה. (שם)

בחיפוש המטמונים לוקח זמן ממושך עד גילוי המטמונים, ויש אשר עמלים זמן ממושך, ורק אחר זמן רב רואים התחלה של מטמון, אבל אחר המשך הזמן מתגלה המטמון, והוא שלל רב...

בין בידיעת התורה, ובין בהבנת התורה, לא ניכר הפירות, רק אחרי זמן ממושך.

המתמיד בעבודה, ובצורה הראויה, היינו עמל בהבנה, מתוך שמיעת דברי רבותינו ראשי הישיבה, והרמ"ם, והעמל בספרי האחרונים, והראשונים, הוא יזכה להבנת התורה.

העמל בידיעת התורה, בחזרה ושינון פעמים רבות, ואף שאינו רואה לפניו את כח זכרונו, ואף שאינו רואה את בהירות הסוגיות - כי מה שאינו מבורר בפעם הראשונה, יבואר ויבורר בהמשך - יראה בהמשך, את המטמונים היוצאים מתוך ריבוי החזרות, ויצרפו מטמוני הידיעה, למטמוני ההבנה.

והנה אמרו חז"ל "דברי תורה קשה לקנותם ככלי כסף, ונוח לאבדם ככלי זכוכית" (חגיגה ט"ו.), על כן יש להכיר, כי העבודה הזאת עבודת האדם לכל חיי העוה"ז, והוא ההכנה הראויה לחיי העוה"ב.

"כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה"...

המנכש והמחפה לכלאים לוקה, ר"ע אף המקיים-

לרב יוסף המנכש והמחפה לוקה משום זורע האסור בכלאים.

לרבה לוקה משום מקיים וכוונת הברייתא... לוקה משום מקיים כר"ע וכו'.

משקין בית השלחין במועד ובשביעית

במועד התירו רבנן משום פסידא שהכתוב מסר לחכמים איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת.

בשביעית- דאסור להשקות משום זורע לרב יוסף ומשום חורש לרבה-

לאביי איירי בשביעית בזמן הזה, וכרבי שאין שמיטת קרקע וכספים נוהגת בזמן הזה שאין היובל נוהג.

ג. לרבא איירי אף לרבנן הסוברים בשביעית בזמן הזה דאורייתא, ומ"מ אבות אסור רחמנא תולדות לא אסור רחמנא, שהרי התורה אסרה זריעה זמירה קצירה ובצירה, אע"פ שזמירה היא תולדה דזריעה, ובצירה היא תולדה דקצירה, ללמד שרק על תולדות אלו חייב ולא על שאר תולדות וא"כ השקיה מותרת מדאורייתא.

הגמ' מביאה ברייתא שלומדת מהפסוקים שאין מנכשים ומעדרים ומכסחים בשדה, ואין מכרסמים ומזרדים ומפסגים ומזבלים ומפרקים ומאבקים ומעשנים באילן, ומבואר שתולדות אסורות מדאורייתא, הגמ' דוחה שאיסורים אלו הם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.

מותר לקשקש לעדור תחת הזיתים בשביעית, והיינו קשקוש לסתום הבקעים, אבל לאברויי אילנא אסור.

מותר בשביעית למלא נקעים מים ולעשות עוגיות לגפנים.

החורש בשביעית- ריו"ח ור"א חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה, הגמ' רוצה לומר שנחלקו בדברי רבי אילעא הסובר שאין דנים כלל ופרט כשהכלל בעשה והפרט בלא תעשה, והגמ' דוחה שתרוויהו לית להו דרבי אילעא, והמ"ד שאינו לוקה סובר כנ"ל שאין חייב אלא על התולדות שהזכירה תורה.

מסכת מועד

קטן:

משקין:

השקיה במועד

ב. משקין בית השלחין והיינו שדה שצריכה השקיה (עייף מתרגם משלהי) במועד (חולו של מועד) ובשביעית, ומותר להשקותה בין ממעין חדש, אע"פ שיש לחוש שיפלו כתליו ויטרח טירחא יתירה בתיקונו, ובין ממעין ישן.

אבל אסור להשקות בית השלחין ממי גשמים או ממי הקילון, משום שיש בזה טירחא יתירה, וטירחא יתירה אסורה אפי' במקום פסידא.

שדה בית הבעל אסור להשקותה במועד ובשביעית, ואפי' ממעין ישן, שאין מותר אלא במקום פסידא, אבל הרווחה אסור.

מתני' כשיטת ר"י שאוסר הרווחה אף בלא טירחא, ומתיר במקום פסידא רק בלא טירחא, אבל לר"מ מותר אף להשקות שדה הבעל ואפי' ממעין חדש, ולראב"ע ממעין חדש אסור אף בבית השלחין.

ב: המנכש והמשקה מים לזרעים בשבת-

לרבה מתרים בו משום חורש, כיון שמרפה את הקרקע כחורש.

לרב יוסף מתרים בו משום זורע, מפני שמצמיח את הפרי כזורע.

אביי שואל למה לא יתחייב משום שניהם, כמו בזומר וצריך לעצים שחייב משום נוטע ומשום קוצר.

האיסור להשקות ממי הגשמים נחלקו רבי יוחנן ורב אשי, לריו"ח טעם האיסור הוא גזירה אטו מי קילון, ולרב אשי חיישינן שיגיע זמן שמי הגשמים יהיה בהם טירחא כמו במי הקילון, וס"ל כרבי זירא שמתיר להשקות מנהרות המושכים מים מן האגמים, שאין לחשוש בהם שיתמעטו המים, וריו"ח פליג אדרבי זירא.

אסור להשקות בחול המועד מהפסיקות והבריכות אא"כ אמת המים עוברת ביניהם, לרב פפא מותר דווקא כשיכול להשקות את רוב השדה מאמת המים, ולרב אשי מותר בכל גוונא. שדה שיש לה מעין והמים שלה הולכים לבריכה מותר להשקות שדה אחרת ממי הבריכה, ודווקא כשהמעין מוציא מים, והמים מטפטפים מהשדה לבריכה.

אסור לדלות ממקום נמוך למקום גבוה ולהשקות, ואפי' באותה ערוגה.

מותר לדלות מים כדי להשקות ירקות עבור אכילתם במועד, אבל ליפותם אסור.

מותר לשלוף ירק מבין הירקות ולאוכלו כשהירקות רצופין אבל בשביל ליפות אסור, (לר"י מותר לעשות כך אף בגפנים המיועדים למתנות עניים, ולר"מ אסור).

ד: אין עושים עוגיות לגפנים, והיינו בנכי בורות עגולים תחת הגפנים ונותנים בהם מים, ודווקא חדשים אסור אבל בנכי ישנים מותר לחדשם במועד.

עשיה ותיקון אמת מים ובורות

ראב"ע אומר **אין עושין את האמה בתחילה במועד ובשביעית**, במועד משום טירחא, ובשביעית מפני שמכשיר אגפיה לזריעה, וכן מפני שנראה כעודר, ועל כן אסור אע"פ שמיד כשחופר מגיעים המים דמ"מ מכשיר אגפיה לזריעה, והיכא שזורק את העפר למרחוק שאינו מכשיר אגפיה לזריעה, יש אוסרים מפני שנראה כעודר, וי"א שאינו נראה כעודר שהרי עודר מניח את העפר במקומו.

והא דס"ל לראב"ע שיש לחוש מפני שנראה כעודר, ומצינו שארב"ע אוסר להניח זבל בשדהו בשביעית אא"כ יעמיק שלשה, (מפני שבלא זה נראה כמזבל, ות"ק מתיר, ולר"מ א"צ להעמיק ג')

ג: כי אתא רב דימי אמר יכול ילקה על התוספת ונסיב לה תלמודא לפטורא-

ר"א מפרש שבא לומר שאינו לוקה על חרישה דילפינן מכלל ופרט וכלל.

ריו"ח מפרש שבא לומר שאינו לוקה על **תוספת שביעית** וכדלהלן.

עד מתי חורשים ערב שביעית- בשדה אילן לב"ש כל זמן שיפה לפרי ולב"ה עד העצרת, וזמנים אלו קרובים זה לזה, ובשדה לבן משתכלה הליחה וכל זמן שבני אדם חורשים ליטע מקשאות ומדלעות, ולר"ש עד הפסח.

ר"ג ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו ובטלום.

הגמ' שואלת הרי אין בי"ד יכול לבטל דברי בי"ד חבירו אא"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין.

ואי נימא שהתנו בתקנה שיוכלו לבטל, הרי דין תוספת שביעית אינו מתקנה אלא הלכה למשה מסיני - 'נטיעות תוספת שביעית המותרת כשיש 'נטיעות בבית סאה, ערבה להקיף המזבח, וניסוך המים, הלכה למשה מסיני.

רב יצחק מתרץ של' יום אסורים מהלכה, וב' פרקים (פסח ועצרת) מתקנה, והתנו שאפשר לבטל כנ"ל.

מקור דין תוספת שביעית-

לר"ע ילפינן מ'בחריש ובקציר תשבות' דין תוספת שביעית.

ד: רבי ישמעאל לומד משם להתיר קציר העומר בשבת, והגמ' מבארת בת' קמא שלדבריו דין תוספת שביעית הוא הלכה למשה מסיני.

ריו"ח מתרץ דברי ר"ג שביטלו דין תוספת שביעית, שלומדים מגז"ש להתיר, והגמ' דוחה דבריו.

רב אשי מתרץ שר"ג סבר כרבי ישמעאל שלומד מהלל"מ, ולא נאמרה ההלכה אלא בזמן ביהמ"ק דומיא דניסוך המים.

השקיה במועד

אסור להשקות במועד ובשביעית ממי הגשמים וממי הקילון, טעם האיסור להשקות ממי הקילון הוא משום טירחא יתירא, ובטעם

אין מציינים על מקום שודאי יש בו טומאה, אלא על הספיקות והיינו סככות פרעות ובית הפרס, סככות היינו אילן המיסך על הארץ, ופרעות אבנים פרועות היוצאות מן הגדר, שכין שיש שם אוהל המקום צנוע והגלים לקבור שם, ובית הפרס היינו שדה שאבד בה קבר, אבל שדה שנחרש בה קבר או שנידש מותר לעבור בה ע"י ניפוח.

מצא שדה מצוינת בידוע שאבד בה קבר וציינוה, ואם יש בה אילנות בידוע שחרשו בה לצורך האילנות ומותר להלך שם, ואיירי כשהאילנות על הגבולים או שהיא מלאה אילנות שאז ודאי חרשו גם במקום הקבר, או כשהציון סמוך לאילנות וכדלהלן שאין מרחיקים את הציון ממקום הטומאה, ר"י אוסר עד שיהא שם זקן או תלמיד שידוע שנחרשה, דצורבא מרבנן הנמצא בעיר מילי דמתא עליה רמיא.

אין מעמידים את הציון במקום הטומאה ממש מפני שמפסיד הטהרות, אלא ירחיק כל שהוא ולא יותר, כדי שלא להפסיד את ארץ ישראל.

שדה בוכין שמפטירים בה מתים הרי היא בית הפרס שאין הולכים שם אוכלי תרומה, משום יאוש בעלים שנדלדל אבר ונפל שם.

1. מצא אבן מצוינת תחתיה טמא, שתיים מצוינות אם יש סיד ביניהם טמא, ואם אין סיד ביניהם טהור, ואם יש סיד על האבנים שפוך ביניהם אם נחרש ביניהם טהור דאמרינן שנשפך מחמת חורש, ואם לא טמא.

מצר אחד מצוין תחתיו טמא והשדה טהורה, וכן שניים ושלשה, אבל ארבעה הם טהורים וכל השדה טמאה.

יוצאים אף על הכלאים במועד, והא ששינו שהיו יוצאים בט"ו אדר, י"א דאיירי התם בבכיר וכאן באפיל, וי"א ששם איירי בזרעים וכאן בירקות, ואם היו הכלאים ניכרים יוצאים אף לפני ט"ו אדר, והטעם שהיו יוצאים במועד, מפני ששכר הפועלים זול בימים אלו, והיו משלמים שכרם מתרומת הלשכה.

1: שיעור הכלאים שצריך למעטו הוא סאה שיש בה רובע ממין אחר, והיינו בתחילה שהיו ממעטים את הכלאים ומשליכים לפניהם, אמנם

או להגביה אלא כשלא היה שם זבל בתחילה), היינו כשהעמיק ג' בערב שביעית, וי"א שזיבלו מוכיח עליו.

וחכמים אומרים עושים את האמה בתחילה בשביעית.

מותר לתקן אמת המים המקולקלת במועד והיינו אם נסתמה לגובה טפח מעמיקה לגובה ו' טפחים, אבל מגובה חצי טפח לג' טפחים או מגובה ב' טפחים ל"ב אסור, הגמ' מסתפקת מגובה ב' לז' אם מותר וסלקא בתיקו.

הגמ' מביאה מקרים שהתירו במועד לתקן נהר שנסתם.

ה. מותר לחטוט בורות מים של רבים ולשוף סדקיהם ולסודם בסיד אע"פ שאינם צריכים להם, ואם הרבים צריכים להם מותר אף לחפור בתחילה, ובורות של יחיד אם צריך להם מותר לחטוט ואסור לחפור, ואם א"צ להם אסור אף לחטוט ולשוף סדקיהם ולסודם בסיד, אבל מותר לכנוס מים לתוכם.

יוצאים במועד לקוץ את הדרכים לפנות קוצים מהדרכים, (ואם לא יצאו כל דמים שנשפכו שם כאילו הם שפכים), ולתקן את הרחובות ואת האסטרטאות, ולמוד את המקוואות, ואם אין במקוה ארבעים סאה ממשיכים לתוכו, ועושים כל צרכי רבים.

כל השם ארחותיו זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה, וכגון אותו תלמיד שלא היה מקשה בשבתא דריגלא.

ענייני טומאה וציון הקברות

מציינים את הקברות במועד.

הגמ' מביאה היכן רמוז בתורה ענין ציון הקברות (כדי שיפרשו מן הטומאה).

ה: אין מציינים לא על כזית מצומצם מן המת, מפני שסופו ליחסר ומוטב שישרפו עליו תרומה וקדשים לפי שעה ולא ישרפו עליו לעולם.

ואין מציינים עצם כשעורה, ולא דבר שאינו מטמא באוהל, אבל מציינים השדרה והגולגולת, ועל רוב בנין או רוב מנין העצמות.

שנית לא יפסיד, בהסגר שני שיתכן שיחליטו בטומאה לר"מ יראנו הכהן ואם הוא טהור יאמר טהור ואם הוא טמא ישתוק, דבכהן תליא מילתא, ולרבי יוסי לא יראנו הכהן מפני שחייב לטהרו או לטמאו, לרבי נראים דברי ר"מ במוסגר ורבי יוסי במוחלט, וי"א איפכא, ונחלקו אם עדיף למצורע צוותא דעלמא או צוותא דאשתו, דמצורע מוחלט מותר בתשמיש המיטה, (ורבי יוסי ברבי יהודה אוסר).

ז: דחית ראית הנגע - חתן שנולד בו נגע ממתנינים ז' ימי המשתה מלראות נגעי גופו ביתו וכסותו, וכן ממתנינים לכל אדם ז' ימי הרגל, ר"י יליף דין זה מקרא, ורבי יליף ק"ו ממה שממתנינים עד שיוציאו את הכלים מהבית, לאביי לא נחלקו אלא במשמעות דורשין, ולרבי נחלקו לדינא שלרבי ממתנינים אף לדבר הרשות, ולר"י אין ממתנינים אלא בטומאת הבית.

ח: הגמ' מבארת הדרשה מ"וביום הראות בו בשר חי יטמא" שיש ימים שמתעכבים מראית הנגע וכנ"ל, ועוד מביאה דרשות שאין רואים נגעים בלילה, ושסומא באחת מעיניו אינו רואה נגעים, ושאיין רואים נגעים לאור הנר.

לר"מ מותר ללקט עצמות אביו ואמו במועד מפני ששמחת הרגל עליו, ולרבי יוסי אסור מפני שאבל הוא לו, המלקט עצמות אביו ואמו מתאבל כל היום עד הערב, ואפ"ל היו צרורים בסדין.

לא יערער על מתו והיינו כדרך הספדנים לעורר לבכי, ולא יספידנו ל' יום קודם הרגל, לרב מפני מעשה שהיה שנתנה אשה לספדן מעות שהכין בעלה לעלות לרגל, ולשמואל לפי שאין המת משתכח מן הלב ל' יום, ונ"מ בספדן בחינם.

ח: אין חופרים כוכים (-בחפירה) וקברות (- בבנין) במועד, אבל מחנכים את הכוכים, לרב יהודה היינו לקצרים, ובמתניתא תנא שמותר להאריכם ולהרחיבם.

עושים נברכת במועד, והיינו בר גיהא בריכה קטנה שנכנסים אליה מים מברכה גדולה של כובסין.

אחר שראו ששמחו הבעלים שמנכשים שדותיהם ומשליכים לבהמתם היו משליכים ברה"ר, ועדיין שמחו שמנכשים שדותיהם, והתקינו שיפקירו כל השדה.

השקיה במועד

מושכים מים מאילן לאילן, לראב"י אסור להשקות באופן זה את כל השדה, וחכמים מתירים, ומודה ראב"י בשדה מטוננת שהיתה לה, מפני שיש בזה פסידא יתירא.

זרעים שלא שתו לפני המועד לראב"י אסור להשקותם במועד

שדה גריד יבשה מעולם שא"צ להשקותה לראב"י אסור להשקותה, וחכמים מתירים משום שההשקיה ממהרת את צמיחת התבואה, וה"ה שמותר לדבריהם להרביץ - השקיה פורתא גינה כדי למהר את גדילת הירקות.

מרביצים שדה לבן בערב שביעית כדי שיצאו ירקות בשביעית, וכן בשביעית כדי שיצאו למוצאי שביעית.

מותר לצוד אישות (-בריה שאין לה עיניים) ועכברים, משדה האילן והלבן כדרכו במועד ובשביעית, ולחכמים משדה הלבן מותר רק בשינוי, כדרכו היינו שחופר גומא ושם בה מצודה, ובשינוי היינו שנועץ שפוד במקום שהם מצויים ומכה בקורדום ומרדה האדמה, שדה לבן הסמוכה לשדה האילן מותר אף בלא שינוי, שמה יצאו משדה הלבן ויחריבו את האילנות.

מחריבים חורי נמלים ע"י הבאת עפר מחור אחר, הגמ' מבארת באיזה אופן דבר זה מועיל.

ז: מקרין את הפירצה במועד לרב יוסף בהוצא ודפנא, ובמתניתא תנא בצרור אבל לא בטיט, ודווקא בכותל גינה אבל כותל חצר בונה כדרכו,

כותל הנוטה לרה"ר מותר לסתור ולבנות כדרכו מפני הסכנה, והתירו לבנות אף שאין כבר סכנה שאם לא נתיר לבנות ימנע מלסתור.

ראית נגעים במועד - אדם טהור אין רואים נגעים במועד לכו"ע, מצורע בהסגר ראשון לכו"ע רואים נגעים במועד מפני שאם יטהרו ישמח, ואם יסגירו

ט: הגמ' מביאה מה שבירכו ר' יונתן בן עסמי ור' יהודה בן גרים, את רבי אלעזר בן רשב"י, שהיה נשמע קללה, ומה שפירש בדבריהם רשב"י.

עושה אשה תכשיטיה במועד, והיינו כוחלת ופוסקת, ומעבירה על פניה, וי"א מעבירה סכין על פניה של מטה, ואף זקנה מותר לה להתקשט.

ר"י אומר לא תסוד אשה את בשרה במועד מפני שניווול הוא לה, וסיד שמסירתו במועד מותר מפני ששמחה היא כשמורידה אותו, ואף שמוצינו שר"י מתיר להפרע חוב מעכו"ם לפני יום אידם ולא סבר כרבנן דאסרי מפני ששמח לאחר זמן, לא דמי מפני שכל הלכות מועד מיצר עכשיו ושמח לאחר זמן, וי"א שסובר ר"י שבפריעת חוב אינו שמח אף לאחר זמן.

הגמ' מבארת איזה נשים טופלות בשרם בסיד.

ג. ההדיט תופר כדרכו, והדיט היינו שאינו יכול להוציא מלוא מחט בבת אחת, וי"א שאינו יכול לכוון האימרא בחפת חלוקו, **והאומן מכליב** והיינו מפסיע שאינו תופר ביושר, וי"א שיני כלבתא תפירה אח למעלה ואחת למטה.

מסרגים וממחין את המיטות במועד דברי ר"מ, רבי יוסי אומר ממתחין אבל לא מסרגים, וי"א אין ממחים כל עיקר, מסרגין היינו שתי וערב, ממתחין י"א שתי בלא ערב, וי"א שאם היה רפוי ממתחו, ומ"מ ל"א אסור למתח מפני שאפשר למלאות בכלים.

מעמידים תנור וכירים וריחיים במועד, ובלבד שלא יגמור מלאכתם דברי ר"א, וחכמים אומרים אף יגמור, ר"י אומר מעמידים חדשה ומכבשים ישנה, וי"א אין מכבשים כל עיקר, י"מ מכבשים שמנקר הריחיים אם נעשית חלקה ואינה טוחנת החיטים, וי"מ שמגדיל את החור שמכניסים בו החיטים, רב הונא סובר כה"א, ורב חמא התיר ניקור ריחיים במועד.

דברים המותרים והאסורים במועד

ז: רב חמא דרש משמיה דר"מ שמותר ליטול במועד ציפורני סוס וחמור שרוכב עליו, אבל לא

עושים כל צרכי המת במועד גוזזים שערו ומכבסים כסותו ועושים לו ארון מנסרים שניסרו בערב יו"ט, ולרשב"ג אף מותר להביא עצים ולנסרם בצניעא בתוך ביתו.

אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות, י"א מפני שאין מערבים שמחה בשמחה, וי"א מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו, ונאמר ושמחת בחגך ולא באשתך, וי"א מפני הטורח, וי"א מפני ביטול פריה ורביה שימתין עד המועד כדי שיעשה סעודה אחת למועד ולנישואין, ומ"מ מותר לישא בערב הרגל לכל הטעמים שעיקר השמחה והטירחא היא יום אחד, ולמ"ד משום ביטול פריה ורביה משום חד יומא לא משהי איניש נפשיה. מותר להחזיר גרושתו במועד.

ט. הגמ' דנה מנין שאין מערבים שמה בשמחה, ואומרת שא"א ללמוד ממה ששלמה עשה ז' ימי שמחה לבנין ביהמ"ק וז' ימים לסוכות, ולא המתין מלהשלים הבנין עד סוכות, שהרי אין לעכב בנין ביהמ"ק בשביל זה, אלא ילפינן מלשון הפסוק שם.

ובאותה שנה לא עשו יוה"כ, שאמרו ק"ו ממשכן שדוחה שבת, כ"ש מקדש שדוחה יוה"כ.

והיו דואגים שנתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, יצאה בת קול ואמרה כולכם מזומנים לחיי עוה"ב, ומצאו נשיהם טהרות, ונתעברו בני זכרים.

בשעה שביקש שלמה להכניס ארון למקדש דבקו שערים זה לזה ולא נפתחו עד שאמר בעבור דוד עבדך וכו', ואז ידעו הכל שמחל לו הקב"ה על אותו עוון.

תלמיד שנפטר מרבו ולן בעיר צריך ליפטר ממנו פעם אחרת.

פלס מעגל רגלך וכו' היינו במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים שיעשה הגדולה ולא הקטנה, ובכהאי גוונא נאמר כל חפצים לא ישוו בה, אבל במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים "אורח חיים פן תפלס", וע"ז נאמר כל חפצין לא ישוו בה, אבל חפצי שמים ישוו בה.

מותר לעשות מעקה לגג ולמרפסת, כשעושה מעשה הדיוט, לרב יוסף היינו בהוצא ודפנא, ובמתניתא תנא שיצור בצרור ולא יטוח בטיט.

שפין את הסדקים, ומעגילים אותם ביד וברגל כעין מעגילה, אבל לא במעגילה ובמחלצים.

הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מותר לתקנם במועד, והיינו במגלי שאינו משמיע קול כלל, אבל בדנגרי אסור אף שאינו משמיע אלא קול חלש, שהרי ריו"ח כה"ג תיקן שלא יכו בפטיש בירושלים, ולרבי יוסי בדבר האבד א"צ לעשותה בשינוי ומותר אף בהשמעת קול.

אם כיוון מלאכת התיקון למועד אסור לעשותה במועד.

מותר לכבש כבשים שיכול לאוכלם במועד.

דגים שהביאום לצורך המועד ונשתיירו, מותר למולחם כדי שלא יתקלקלו ויוכל לאוכלם לאחר המועד, וי"א שההתר למולחם הוא מפני שראויים לאוכלם מועד אגב איצא שירחצם הרבה במים.

הגמ' מבארת מהי צורת האכילה הטובה בדגים.

מי שהפך:

דברים המותרים והאסורים לאבל

י"א: אם הפך את זיתיו ונעשה אבל, לרב שישא בריה דרב אידי אסור לטעון קורה ראשונה, אע"פ שכבר הפך את זיתיו, ולרב אשי מותר כיון דאיכא פסידא יתירא, **ובמועד** מותר לכו"ע, ולרבי יוסי זולף וגומר וגף כדרכו.

תניא כוותיה דרב שישא בריה דרב אידי, שרק אחרים יכולים לעשות זאת עבורו, וכן מותר לאחרים לגוף את כדו, ולהעלות פשתנו מן המשרה וצמרו מן היורה, ולהרביץ שדהו, אבל לא יזרעו שדה העומדת לפשתן מפני שיכולה ליזרע אח"כ או במין אחר, ור"י מתיר בזה, לרשב"ג אם אין אומן אלא הוא יכול לעשות כן בצניעא, וכן אומן לרבים ואין שם אחר מותר לספר ולחמם מי המרחץ לפני הרגל.

של חמור הריחיים, ורב יהודה מתיר, וכן מתיר להעמיד הריחיים ולבנותם ואת אמת הריחיים העץ שהריחיים עומדות עליו, ולבנות רפת.

רב התיר לסרק הסוס, ולבנות אבוס ואיצטבא.

מותר להקיז דם לבהמה במועד ולרפאותה.

רבא התיר כיבוס קירמי שהוא מעשה הדיוט, ואסר קיטורי בירי שהוא מעשה אומן.

דברים שהתירם תלוי בכוונת העושה

המסיר תקלות מהקרקע - לצורך הגורן מותר, אם עושה באופן שאינו משוה פני כל הקרקע בשווה, אבל לזריעה אסור.

המלקט עצים מהקרקע - אם צריך לעצים מותר, אם שקיל רברבי ושביק זוטרי, אבל לצורך הקרקע אסור.

הפותח פתח שיכנסו המים לשדהו - לצורך דגים מותר, אם פותח לגומא פתח מלמעלה ופתח מלמטה, אבל להשקות השדה אסור.

החותך ענפי דקל - לצורך מאכל בהמותיו מותר, אם נוטל ענפים מצד אחד בלבד, אבל לצורך הדקל אסור.

מותר לחתוך תמרים שאינם מבושלים, אבל לכובשם תחת משוי אסור, ורב פפא מתיר שמפני שמונע התלעתם הוי דבר האבד.

פרקמטיא אסורה בכל שהוא, ובדבר האבד מותר.

י"א: רב אשי התיר לרבינא לגבות חוב מעכו"ם במועד, כיון שלא ימצא את בעלי החוב ביום אחר, וכן מצינו שמותר לקנות ביריד עכו"ם ולכתוב המכירה ולהעלותה בערכאות שלהם, מפני שהוא כמציל מידם.

מותר לקלוע מצודות דגים במועד מפני שזה מעשה הדיוט, אבל של עופות הוי מעשה אומן ואסור.

מותר לבנות תנור במועד בימות החמה, אבל בימות הגשמים אסור מפני שלא יתייבש עד לאחר המועד, ומותר לקלוע נפה במועד.

המשך עשית היין במועד - מי שהיה יינו כבר בתוך הבור, ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו פועלים ולא יכל לסיים עשית היין לפני המועד, לרבי יוסי יכול לסיים עשייתו כדרכו, ולר"י אין מותר אלא לעשות לו לימודים כדי שלא יחמיץ.

הגמ' מבארת הצריכותא בהבאת מחלוקת רבי יוסי ור"י בין ובשמן.

לרבי יוסי א"צ שינוי בדבר באבד במועד, והלכה כרבי יוסי.

מותר לטוח מגופת חבית שכר לרבי יוסי, משום שאף בזה נפיש פסידא.

הלכות המועד כהלכות כותים, שהם עקורות ואין למדות זו מזו, וכמו שמצינו שיש שהתירו לזפת כלי קטן של יין ולא חבית גדולה משום דחייש לטירחא, וי"א איפכא משום גודל ההפסד.

מלאכת מועד כהלכות שבת, שיש בהם פטור אבל אסור, ויש מותר לכתחילה.

י"ב: קצירה במועד - לרבי יוסי קצירה אסורה במועד, אע"פ שהכל יאבד, ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן, ולא ידוש בפרות (ואין הטעם משום שינוי), ולחכמים הותר דבר האבד אף במחובר ומותר לקצור, רב קצר חיטים שאינם דבר האבד, מפני שלא היה לו מה יאכל, והקפיד שמואל, או משום שלא ידע שלא היה לו מה יאכל, או דסבר שלאדם חשוב אסור.

להכין לצורך המועד ולהותיר - מותר לטחון ולקצוץ עצים ולהכין שיכר לצורך המועד, ושלא לצורך המועד אסור, ואם נשאר ממה שהכין למועד מותר, ובלבד שלא יערים, ולרבי יוסי בר"י מותר להערים.

חומרא לאדם חשוב - רב יהודה נשיאה יצא בשבת לחצר עם חומרתא דמדושא טבעת של מתכת וחותמה מאלמוג, ושתה מים שחימם גוי, והקפיד רב אמי, שאף שמותר לכל אדם לצאת עם טבעת לחצר, ולשתות מים חמים הראויים לשתותם בלא חימום, מ"מ אדם חשוב שאני.

אבל שהוא אריס או חכיר או קבלן יעשו אחרים את עבודתו.

חמר גמל וספן אסורים במלאכה בימי אבלותם, ואם כבר היו מוחכרים או מושכרים לאחרים מותרים.

שכיר יום אבל אסור לעשות מלאכה.

אומן שמלאכת אחרים בידו, בין בקבלנות ובין שלא בקבלנות, אסור לעשות המלאכה.

היתה מלאכת האבל ביד אחרים, אסור לעשות מלאכה עבורו בביתו, ובבית אחר מותר.

היתה בהמתו מושכרת או מוחכרת אצל אחרים, יעשו מלאכה בימי האבלות, מר בר רב אחא התייר בהמתו משום שסבר שלאדם חשוב אסור.

י"ג: גוי העושה מלאכה בשבת עבור ישראל -

בתוך התחום של אותה העיר או עיר אחרת אסור שנכרי יעשה מלאכה עבור ישראל, ובחולו של מועד שאין איסור תחומין אסור בכל מקום, מר זוטרא לא נכנס לבית שבנו עבורו גויים בשבת אע"פ שהיה חוץ לתחום, וי"א שרב ספרא ורב הונא בר חנינא לא נכנסו אבל הוא עצמו נכנס, והטעם שלא נכנסו מפני שאדם חשוב שאני, או מפני שסייע להם בעבודתם.

מותר לשמש לתקן כלים במועד, אם אינו מקבל שכר אלא שאוכל בשכרו.

אמירה לנכרי במועד - כל דבר שאסור לישראל לעשות אסור לאמר לנכרי לעשות, אבל מותר לאמר לנכרי במועד שיעשה מלאכה אחרי המועד, ובלבד שלא ימדוד או ישקול או ימנה במועד כדרכו בחול.

הרבעת בהמה אסורה במועד, וכמו"כ אסורה בבכור ובפסולי המוקדשין, ור"י מתיר במועד בחמורה שתבעה זכר בשביל שלא תצטנן, וכן להכניס הבהמות לבקרות.

אסור להכניס בהמות לדיר בשבתות ויו"ט ובמועד, ואם באו מאליהם מותר, אבל אסור לסייע להם או למסור שומר שיער את הצאן, אא"כ נשכרו לזמן ארוך, ולענין התשלום לרבי מותר על מה שנעשה שבת להכיר טובה ועל יו"ט במזנות ועל המועד בשכר וכן הלכה.

ומביאים כלים מבית האומן אע"פ שאינם צורך המועד איירי ב"ד ולא במועד, ואם אינו מאמינו מותר להביאם בצינעא לתוך ביתו.

י"ג: מחפין את הקציעות בקש ר"י אף מעבין, מחפין היינו חפוי קלוש ומעבים היינו עבה, וי"א שמחפין היינו עבה ומעבי היינו שעושה כמין כרי, ותניא כוותיה.

מוכרי פירות כסות וכלים מוכרים בצינעא לצורך המועד, חנות הפתוחה לסטיו פותח ונועל כדרכו, והפתוחה לרה"ר פותח אחת ונועל אחת, דבר שאינו מתקיים לאחר המועד מותר למכור בפרהסיא, וכן מותר לעטר שוקי העיר בפירות בערב יו"ט האחרון, רבי יוסי אומר הם החמירו על עצמם שלא למכור כלל.

הציידים והדשושות והגרוסות מותרים בצינעא, רבי יוסי אומר הם החמירו על עצמם שלא לעשות אף בצינעא.

חילקא - י"א חיטה המחולקת לשניים, וי"א כותנא מקולפת, חילקא [טרגיס וטיסני] מקבלים טומאה שהוכשרו בחלוקתם או בקילופם, הגמ' מוכיחה שזה חיטה מחולקת מהא שהנודר מן המזון מותר בחילקא דנפקא מתורת דגן, [ובפול לח ובטרגיס וטיסני, ואסור בפול יבש].

ואלו מגלחין:

דין תספורת במועד

י"ד: אסור לגלח במועד כדי שלא יכנסו למועד מנוולים, (כמו שאסור מטעם זה לאנשי משמר לגלח).

ואלו מגלחים במועד - הבא ממדה"י ומבית השביה, והיוצא מבית האסורים, והמנוודה שהתירו לו חכמים ומי שנשאל לחכם והתיר לו, והנזיר, והמצורע שנטהר.

מי שאבדה לו אבידה בערב הרגל אסור להסתפר במועד, משום שאין סיבת ההתר ידועה לכל, ומה

מותר לקצוץ דקל במועד, אע"פ שא"צ אלא לנסורת שלו, לייט עלה אביי, רב אשי רצה לנהוג בזה התר ונפל הגרזן על רגליו ונמנע מכך.

מותר לעקור כיתנא דחזי לחפיפה, ולחתוך כשותא דחזי להכנת שיכר, ולעקור שומשמי מפני שגרעיניהם ראויים לשימוש במועד.

רב ינאי בצר כרמו במועד משום שהגיע זמנו, ולשנה הבאה המתינו כולם לבצור במועד, והפקיר רבי ינאי כרמו.

מותר להכניס פירותיו מפני הגנבים ודווקא בצינעא, רב יוסף הכניס קורותיו ביום משום שבלילה צריך יותר אנשים להכניסם ולהדליק אור אוושא מילתא.

מותר לשלות פשתן מן המשרה בשביל שלא יאבד.

י"ג: מי שכיוון מלאכתו למועד אסור לעשותה במועד, ואם מת לא קנסו בנו אחריו, כמו שמצינו בשיעית שאם זיבל את השדה באיסור שאסור לו לזרוע בה למוצאי שביעית, מ"מ אם מת בנו מותר לזרעה, טימא טהרות חבירו חייב לשלם, ואם מת בנו פטור דהזק שאינו ניכר לא שמיה הזק.

מה נחשב צורך המועד - אסור לקנות בתים עבדים ובהמה, ולצורך המועד, וכן לצורך המוכר מותר, וכן מותר לשכור פועל שאין לו מה יאכל.

אסור לכתוב שטרי חוב במועד, ואם המלוה לא מאמין ללווה, או שאין לסופר מה לאכול, מותר.

החייטים הספרים והכובסים מותרים במלאכה בערבי פסחים עד חצות, טעם ההתר אינו משום שיש אופנים במלאכות אלו המותרות אף במועד, שהרי מצינו מלאכות נוספות (בנין ולבלר) שמותרות באופנים מסוימים ואסורים בערבי פסחים, אלא טעם ההתר משום צורך יו"ט, ובמועד טעם ההתר משום פסידא.

אסור לפנות כלים במועד מבית לבית, ובבית שבאותה חצר מותר.

אין מביאים כלים מבית האומן, ואם חושש להם מפנם לחצר אחרת, והא ששינוי מוליכין

תפילין - אבל אסור להניח תפילין, מנודה ומצורע ספק.

בגדיו פרומים (במצורע) - קרועים, ראשו פרוע לר"א גידול שער, ור"ע דבר שחוץ לגופו (כמו בגדיו), אם אסור בתפילין היינו תפילין, ואם מותר היינו כובע וסודר.

שאלת שלום - אבל ומצורע ומנודה לשמים אסורים, מנודה רגיל ספק אם אסור.

דברי תורה - אבל אסור בדברי תורה, ומנודה מותר, (ונשכר ונשכרים לו) מותרם לא שונה לאחרים ולא שונים לו, אבל שונה לעצמו כדי שלא יפסיק לימודו, ואין נשכר ואין נשכרים לו, ועושה לו חנות קטנה כדי פרנסתו, כמו למכור מים בערבות, זב מצורע ובוועלי נדות מותרים בתלמוד תורה, ובעל קרי אסור מפני שאינו באימה ויראה ורתת וזיע.

כיבוס - אבל מנודה ומצורע אסורים.

קריעה - אבל ומצורע חייבים, מנודה ספק אם חייב.

כפית המיטה - אבל חייב, מנודה ומצורע ספק אם חייבים.

ט"ו: עשית מלאכה - אבל אסור, מנודה מותר, מצורע ספק.

רחיצה - אבל אסור, מנודה ומצורע ספק.

נעילת הסנדל - אבל אסור, ודווקא בעיר אבל בדרך מותר, מנודה ומצורע ספק.

תשמיש המיטה - אבל ומצורע אסורים, מנודה ספק, מנודה לשמים מותר.

שילוח קרבנות - אבל ואונן ומצורע אינם משלחים קרבנותיהם, ומנודה ספק.

מנודה לשמים א"א ללמוד ממנו למנודה רגיל בין לחומרא בין לקולא, דדילמא חמיר ממנודה רגיל ודילמא קל ממנו.

כל אותם שנים שהיו ישראל במדבר היו מנודים לשמים.

וביום בואו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו - זו עשירת האיפה של כהן המתקדש לעבודה, דברי ר"י, ולר"ש קאי

שהתירו לכבס למי שיש לו רק חלוק אחד, אזורו מוכיח עליו.

רבי זירא מסתפק (לל"ב) באומן שאבדה לו אבידה בערב הרגל, אם מותר לספר ברגל, או שאין סיבת ההתר ידועה כאלו שהמשנה התירה, תיקן.

מי שיצא למדה"י לשוט אסור לגלח במועד, ואם יצא למזונות מותר, ואם יצא להרווחה לחכמים מותר ולר"י אסור.

קטן שנולד במועד מותר לגלחו, וי"א שמותר אף בנולד קודם המועד.

כמה דיני אבלות

כל המותרים לגלח במועד מותרים לגלח בימי אבלותם, (הגמ' אומרת שאין ראייה מזה לדין קטן שנולד קודם המועד).

י"ד: אין אבלות נוהגת בקטן, ומ"מ מקרעין לקטן מפני עגמת נפש.

אבל אינו נוהג אבלותו ברגל, בין אבלות דמעיקרא בין אבלות דהשתא.

מנודה ברגל - לרב יוסף ורבא נוהג נידויו ברגל, וכן מנדים ברגל, ולאביי אינו נוהג נדויו ברגל ואין מנדים ברגל אלא מעיינים בדינו.

דין במועד - דנים דיני נפשות מכות וממונות במועד, לאביי בנפשות רק מעיינים בדינו, שאם יפסקו דינו למיתה ימנעו משמחת יו"ט, שהרי אסורים בטעימה כל היום, ולרב יוסף לא עושים כך משום עינוי הדין, אלא בבוקר מעיינים בדינו, ואוכלים ושותים כל היום, ופוסקים הדין בשקיעת החמה.

מצורע במועד - מצורע נוהג צרעתו במועד, כמו שמצינו בכהן גדול שנוהג בו דיני צרעת, אע"פ שכל השנה אצלו כרגל, שמקריב אונן ואינו אוכל.

כמה דיני אבל מנודה ומצורע

ט"ו. תספורת - אבל מנודה ומצורע אסורים.

מנודה שמת ב"ד סוקלים את ארונו, ר"י אומר מניחים אבן גדולה על ארונו.

עטיפת הראש - אבל ומצורע מנודה לשמים חייבים, ומנודה רגיל ספק אם חייב.

רבי דרש שדברי תורה מקומם בסתר, אמנם כל העסוק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ, וביומא דכלה מלמדים בחוץ, ורבי חייא סבר שצדקה וגמ"ח בסתר, אבל תורה לא.

ואלה דברי דוד האחרונים- והראשונים הם דברי השירה שאמר על הצלתו משאול, ואמר לו הקב"ה שאלמלא אתה שאול והוא דוד הייתי מאבד כמה דוד מפניך, ששאול היה "כושי" והיינו משונה במעשיו צדיק גמור, וכן צפורה וצדקיה וישראל נקראו כושיים על שם שמשונים במעשיהם.

צדיק מושל- שאמר הקב"ה אני מושל באדם, ומי מושל בי צדיק, שאני גוזר גזירה והצדיק מבטלה.

דוד- לימד אחר מיתתו של עירא היארי ע"ג קרקע ולא ע"ג כרים וכסתות, אמר לו הקב"ה אני גוזר גזירה ואתה מבטלה, ויהיה ראש לשלשת אבות, בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, ובמלחמה מקשה עצמו כעץ, היה זורק חץ ומפיל ח' מאות חלל ומתאנח על עוד מאתים, ויצאה בת קול ואמרה רק בדבר אוריה החיתי.

י"ז. תלמיד שנידה במילי דשמיא מנודה אף לרב, לכבוד עצמו אינו מנודה לרב.

צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה במידי דפסיקי ליה.

צורבא מרבנן שיש עליו שמועות רעות יש לנדותו, הגמ' מביאה המעשה שנידה רב יהודה צורבא מרבנן, ואמר שמת לא רצה רבי אמי להתיר נדויו מפני שאין לנהוג קלות ראש בנדוי, (כשפחה של בית רבי שנידתה מי שהכה בנו גדול), ומת בנדויו, ולא יכלו לקוברו במערה של חסידים רק במערה של דיינים, מפני שנהג כרבי אילעאי שאם אדם רואה שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירים אותו וכו'.

נידוהו ואינו יודע מי, ילך אצל נשיא ויתיר לו נידויו.

אמר רב הונא אב"ד שסרח אין מנדים אותו אלא אומרים לו הכבד ושב בביתך, ואם חזר וסרח

אמצורע לומר שאם אינו ראוי להכנס למקדש אינו שולח קרבנותיו.

ט"ז. סדר הזימון לבי"ד ונידוי- משדרין שליחא דבי דינא, ומזמנים את בעל הדין לדין, ואומרים לו שם הדיין, וקובעים לו זמן, וזמן נוסף אם לא בא, ואם ביזה את השליח בי"ד אינו לישנא בישא שיאמר השליח זאת לדיינים, ומנדים אותו, ויאמר השליח למנודה מי נידהו, ויכולים להחרימו, ולומר שמי שאוכל ושותה עמו או שעומד בד' אמותיו יהיה בנידוי, ומפרטים לציבור על מה נידוהו, ויכולים להפקיר נכסיו.

עושים מריבה ומקללים ומכים תולשים שער לעובר על המצוה, ומשביעים אותו שלא יעבור, וכופתים ידיו ורגליו, ומנדים אותו לאלתר, ושונים בנידוי לאחר ל' יום, ולאחר ס' יום מחרימים אותו, לרב הונא בר חיננא אין מנדים מיד אלא מתרים בו שני וחמישי ושני, אא"כ מבזה ת"ח.

הלכות נדוי- אין נדוי פחות מל' יום, ואם התירו מי שנדהו מותר אף בתוך ל' יום, אא"כ ביזה ת"ח, אין יכול להתיר הנדוי אלא מי שנדהו אותו, וא"צ שיתאספו כל המנדים יחד אלא כל אחד מיפר חלקו, י"א שאף ג' אחרים יכולים להתיר הנדוי, תלמיד שנידה לכבודו נדויו מ"מ אינו מנודה לרב, אבל הרב שנידה מנודה אף לתלמיד, מנודה לעירו מנודה אף לעיר אחרת, והמנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו, המנודה לנשיא מנודה לכל ישראל, והמנודה לכל ישראל אינו מנודה לנשיא.

אין נידוי פחות מל' יום, ואין נזיפה פחות מז' ימים, נדוי של בבל ז' ימים ונזיפה יום אחד, הגמ' מביאה שבר קפרא ורבי חייא נהגו כנזופים ל' יום מפני שהקפיד עליהם רבי (בר קפרא על שאמר שרבי לא יכול ללמד, ורבי חייא על שלימד בשוק אחר שגזר רבי שלא ללמד בשוק), ומבארת שנוזיפת נשיא שאני.

ט"ז: ל' יום של נדוי לא אמרינן בהו מקצת היום הל' ככולו.

אין **בנטילת צפרנים** משום מיאוס, הקובר צפרנים צדיק והשורפם חסיד והזורקם רשע, שמא תעבור עליהם אשה מעוברת ותפיל עוברת, אבל בבית המדרש מותר לזורקם מפני שאשה אינה מצויה שם, ואין לחוש שיאספו את הפסולת ויזרקו בחוץ ותדרוך שם אשה עליהם, שכיון שהשתנה מקומם אינם מזיקות יותר.

פרעה שהיה בימי משה היה גבוה אמה וזקנו אמה ואמתו אמה וזרת, ומכשף היה.

מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו במועד, ואם יש לו ב' חלוקים אסור אע"ג דמיטנפי, ואלו האמורים במשנה (הבא ממדה"י וכו') מותרים בתרי ומיטנפי.

לריו"ח מותר לכבס במועד בגדי פשתן, בר הדיא ראה שכך נוהגים בטבריה, ואמר לו אביי דילמא שלא ברצון חכמים עבדי.

י"ח: מותר לארס אשה בחולו של מועד, שמא יקדמנו אחר, ואע"פ שבת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, חיישינן שיקדמנו אחר ברחמים, הגמ' לומדת מהמקראות שמד' אשה לאיש.

אין עושים סעודת אירוסין במועד, ואין נושאים נשים, ואין מייבמים, מפני ששמחה היא לו.

אין אדם נחשד בדבר אא"כ עשאו כולו או מקצתו או הרהר לעשותו או שראה אחרים עושים ושמח, אא"כ אומרים עליו כדי להכעיסו, או משום שנאה (כמו שקינאו לנשותיהם מפני משה במחלוקת קורח), או שיש לו אויבים, ודווקא בקלא דלא פסיק יום ומחצה, ולא פסק כלל באותו הזמן, אא"כ פסק מחמת יראה, או שחזר הקול.

מותר לכתוב במועד שטרי פסיקתא של קידושין, ושטרי גירושין, שוברים, דייתיקי, מתנה, פרוזבול, אגרות שום ומזון, שטרי חליצה ומיאונים ובירורים, גזרות ב"ד, ואגרות של רשות.

י"ט: מותר לכתוב תפילין ומזוזות לעצמו, ולצורך אחרים- לר"מ מותר רק אם אינו מקבל

מנדים אותו מפני חילול ד', אבל לר"ל אין מנדים אותו בפרהסיא.

מר זוטרא חסידא היה מנדה עצמו לפני שהיה מנדה צורבא מרבנן וכו', ורב פפא היה מלקה ולא מנדה.

שמתא- שם מיתה, שממה תהיה.

לשמואל אין רושם השמתא יוצא לעולם, ולר"ל יוצא.

י"ז: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם, או מיתה או עוני.

כל המותרים לגלח במועד, אם היה להם פנאי לגלח קודם המועד אסורים, חוץ מנזיר ומצורע הנטרה שמותרים, כדי שלא ישוה קרבנותיהם.

אבל שחל יום שמיני שלו בערב הרגל מותר לגלח בערב הרגל, ואם חל בשבת יגלח בערב שבת, ואם חל יום שביעי שלו בשבת לאבא שאול מקצת היום ככולו ויום ז' עולה לו לכאן ולכאן ואין לו אבילות ל' ויגלח ברגל עצמו שהרי לא היה יכול לגלח בשבת, ולרבנן אין מקצת היום ככולו, ואין הרגל מבטל אבילות ל'.

כהן שסיים משמרתו בערב הרגל יגלח בערב הרגל ואסור לגלח ברגל, ואם סיים משמרתו ברגל לתנא דמתנאי הרגל נחשב כמשמרתו ואסור לגלח, ולתנא דברייתא מותר לגלח ברגל.

מי שתכפו אבליו זה אחר זה, אם הכביד שערו מיקל בתער, ומכבס כסותו במים (וסתם אבל אסור בתכבוסת), ואלו המותרים לגלח במועד אסורים לגלח בימי אבלם, ואם תכפו אבליו מותרים לגלח במספרים ולכבס בנתר ואהל.

י"ח: לר"י אסור ליטול צפרניים במועד ולאבל, ורבי יוסי מתיר, לעולא להלכה אבל אסור ובמועד מותר, ולשמואל אף אבל מותר דהלכה כדברי המיקל באבל, ומותר אף צפורני הרגל, ואין ההתר אלא בגנוסטרא, לרבי מותר לאבל לגזוז צפורניו, וכן **לגלח שפמו** כאשר השיער מעכב את האכילה, ואיסטניס מותר לפי הנצרך לו.

ברגל, וכן בקברו בג' ימים בסוף הרגל אין רבים מתעסקים עמו אחר הרגל אלא ד' ימים.

ב. דין ל' יום באבל ילפינן מסתם נזירות ל' יום, והתם ילפינן מקדוש יהיה בגימ' ל'.

דין שבעה באבל ילפינן מ"והפכתי חגיכם לאבל" וחג הוא ז' ימים, ומעצרת שהיא יום אחד ילפינן דשמועה רחוקה נוהגת יום אחד.

שמועה רחוקה והיינו ששמע אחר ל' יום שמת לו מת, לר"ע אינה נוהגת אלא יום אחד, ולחכמים נוהג שבעה ושלושים, והלכה כר"ע משום שהלכה כדברי המיקל באבל, י"א שעל אביו ואמו נוהג שבעה ושלושים ועל שאר חמשה קרובים יום אחד.

ב: שמע שמועה קרובה ברגל, ולאחר הרגל כבר עברו ל' יום, אינו נוהג אבילות אלא יום אחד, וכן בשבת.

בשמועה רחוקה לרבי מני אינו קורע, ולרבי חנינא קורע.

מי שמת לו מת ואין לו חלוק לקרוע, ונזדמן לו בתוך שבעה קורע, אבל לאחר ז' אינו קורע, ובאביו ואמו קורע אף לאחר שבעה מפני כבודם.

קרובים שמתאבלים עליהם

מדאורייתא מתאבלים על שבעה קרובים שכהן נטמא להם, והם אשתו אביו ואמו, אחיו מאביו ואחותו הבתולה מאביו, בנו ובתו.

רבנן הוסיפו אבילות על אחיו מאמו ואחותו הבתולה מאמו, ואחותו הנשואה בין מאביו בין מאמו.

קרובי קרוביו לר"ע מתאבל עליהם, לרשב"א אינו מתאבל אלא על בן בנו ואבי אביו, ורבנן ס"ל כת"ק, אמנם אינו מתאבל אלא כשהוא עם קרוביו האבלים בבית.

מתו **חמיו או חמותו** כופה מטתו ונוהג אבילות לכבוד אשתו, ואינו רשאי לכופה להיות כוחלת או פוקסת, וכן היא נוהגת כשמתו חמיה או חמותה, אבל כשמתו שאר קרוביה אינו נוהג עמה אבילות, והיא מוזגת לו את הכוס ומצעת לו מיטה ומרחצת פניו ידיו ורגליו.

שכר, לר"י מוכר להם את שלו וכותב לעצמו, ולרבי יוסי כותב בדרכו כדי פרנסתו, וכן הלכה.

אסור לכתוב במועד שטרי חוב, ואם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל מותר לכתוב, ואין כותבים סת"ם במועד, ואפי' להגיה אות אחת בספר עזרא אסור.

מותר לטוות על יריכו תכלת לציציתו, לר"א באבן אסור לטוות ולר"י מותר באבן ואסור בפלך, וחכמים מתירים באבן ובפלך, וכן הלכה.

דין רגל מפסיק לאבילות

שבעה - לתנא דמתני' אין הרגל מפסיק אלא בקבר מתו ג' ימים קודם הרגל, לר"א אם קיים כפית המיטה ג' ימים א"צ להמשיך אחר הרגל, וחכמים אומרים אפי' יום אחד ואפי' שעה אחת, ולענין הלכה מחלוקת אם צריך ג' ימים או אפי' שעה אחת.

שלושים - לתנא דמתני' אין הרגל מפסיק אלא בקבר מתו ח' ימים קודם הרגל, ומותר לגלח קודם הרגל, אם לא גילח קודם הרגל לת"ק אסור לגלח אחר הרגל, ולאבא שאול מותר, וכן מיקל אבא שאול שדי בז' ימים קודם הרגל, ומודים חכמים שכשהשמיני שהוא ערב הרגל חל בשבת שמוותר לגלח בערב שבת.

י"ט: מקצת היום ככולו - לאבא שאול אבל מותר ברחיצה אחר שעבר מקצת יום השביעי, וחכמים אוסרים, לאב"י ביום הל' מודים חכמים דאמרינן מקצת היום ככולו, ולרב אינם מודים ואמנם הלכה ביום ל' כאבא שאול, אבל לא ביום ז', ולנהרדעי הלכה בשניהם כאבא שאול, דהלכה כדברי המיקל באבל.

אם חל יום ג' של אבילות בערב הרגל אסור ברחיצה אף לאבא שאול.

קברו ברגל אין הרגל עולה למנין שבעה, דאינו נוהג דיני שבעה ברגל, ועולה למנין שלושים כיון שנוהג דיני שלושים ברגל גיהוץ ותספורת.

הקובר מתו ב' ימים לפני הרגל לתנא דמתני' ולר"א ממשיך עוד ה' ימים אחר הרגל, ומ"מ מלאכתו נעשית ע"י אחרים, ועבדיו ושפחותיו עושים לו בצינעא בתוך ביתו, ואין רבים מתעסקים בניחומו אחר הרגל, שכבר נתעסקו בו

ומנחמים אותו, ואם נשא אשה אחרת אינו נכנס לביתו לנחמו, ואם מצאו בשוק מנחמו בשפה רפה ובכובד ראש.

מל' ועד י"ב חודש שואלים בשלומו ואין מדברים עמו תנחומים, אלא מן הצד בלא להזכיר שם המת, ואם הוא אבל על אביו ואמו מדברים עמו תנחומים ואין שואלים בשלומו.
לאחר י"ב חודש שואלים בשלומו, ואין מדברים עמו תנחומים, אלא מן הצד.

אבל שהגיע באמצע ימי האבילות

אם הגיע בג' ימים ראשונים ממקום קרוב מונה עמהם, והוא שגדול הבית בבית, ואם הגיע ממקום רחוק או לאחר ג' ימים ראשונים מונה לעצמו, לר"ש אם הגיע ממקום קרוב אפי' הגיע ביום השביעי מונה עמהם, אם עדיין לא עמדו מאבילותם, והלכה כר"ש, אם ננערו לעמוד ולא עמדו- תיקו.

כ"ב. גדול הבית שהלך לצורך קבורת המת וחזר בתוך ג' ימים ראשונים, מונה עם שאר האבלים את ימי האבילות, ואם חזר אחרי ג' ימים ראשונים מונה לעצמו.

תחילת מנין ימי האבילות לאלו שלא הולכים לבית הקברות, מזמן שמסובבים פניהם ללכת לעיר.

בני מעיים שניקבו וסותמתם ליחת המעיים שאינה יוצאת אלא בדוחק הסכין, לרשב"ג הבהמה כשרה, ואין הלכה כרשב"ג.

חומר באבילות אביו ואמו

כ"ב: מתו אביו ואמו לא ימהר לקוברם, אלא בערב שבת ויו"ט או שגשמים מזלפים, וימעט בעסקיו, וחולץ כתפו, ואינו מסתפר לאחר ל' יום עד שיערו בו חבריו, ואינו נכנס לבית השמחה עד י"ב חודש, וקורע עד שיגלה את ליבו, וקורע כל חלוקים שעליו בין איש בין אשה, ולרשב"א אשה קורעת את התחתון ומחזירתו לאחוריה וחוזרת וקורעת את העליון, וקריעת אפיקרסותו שעל ראשו אינה מעכבת, וצריך להבדיל את מקום הקריעה, ולאחר השלושים מותר לשלול את מקום הקריעה אך לא יאחה לעולם, ואשה

אמימר קרע על בן בנו שלא בפני בנו, וחזר וקרע בפניו, ונזכר שהוא מיושב וחזר וקרע מעומד.

כמה דיני אבילות

כ"א. צריך לקרוע במעומד שנא' "ויקם המלך ויקרע את בגדיו", והא דכתיב "וישכב ארצה" היינו כפית המיטה.

אינו יוצא ידי **כפית המיטה** אפי' אם ישן על הרצפה אלא חייב לכפות מיטתו.

אבל אסור במלאכה וברחיצה בסיכה ובתשמיש המיטה ובנעילת הסנדל, ובתלמוד תורה, ואם רבים צריכים לו מותר ללמדם, ולא יעמיד מתורגמן כדרכו, אלא ישנה מדרכו.

הנחת תפילין באבל

לר"א אבל אסור בתפילין בב' ימים ראשונים, ובשאר ימים מניח וא"צ לחלוץ אף אם באו פנים חדשות.

לרבי יהושע מניח כבר ביום השני, ואם באו פנים חדשות חולץ.

לעולא להלכה א"צ לחלוץ כשבאו פנים חדשות, ומניח ביום השני, ואם באו פנים חדשות ביום השני חולץ ומניח אפי' מאה פעמים.

לרבא כיון שהניח שוב אינו חולץ אף ביום השני, ואע"פ שרבא סובר שעיקר אבילות ג' ימים, מ"מ אינו מבטל מפני זה מצות תפילין.

כ"א: אבל אסור במלאכה, ואם הוא עני מותר אחר ג' ימים לעשות מלאכה בצינעא בביתו.

אבל בג' ימים ראשונים אסור **ללכת לנחם** אבלים אחרים, מכאן ואילך הולך וצריך לשבת במקום האבלים ולא במקום המנחמים.

שאלת שלום ותנחומים באבל

ג' ימים ראשונים אסור האבל בשאלת שלום, ולכבוד רבים מותר כמו שמצינו שעשה ר"ע, ואם לא ידעו ושאלו בשלומו אינו משיב אלא מודיעם שהוא אבל.

מג' ועד ז' משיב ואינו שואל.

מז' ועד ל' הוא שואל כדרכו, אבל אחרים אינם שואלים בשלומו מפני שאינו שרוי בשלום,

ולר"א בר"ש אינו אסור אלא בלבנים חדשים וכן נהג רבא.

אבילות בשבת-

כ"ג: נחלקו בני יהודה וגליל אם יש אבילות בשבת או לא, ולשמואל אין אבילות בשבת.

מי שמתו מוטל לפניו בשבת, מיסב ואוכל, ואוכל בשר ושותה יין, ומברכים ומזמנים עליו, וחייב בק"ש ובתפילה, ולר"ג מותר אף בתשיש המיטה.

ובשאר ימי השבוע כשמתו מוטל לפניו, אוכל בבית אחר, ואם אין לו יאכל בבית חברו, ואם אין לו יעשה מחיצה עשרה, ואם אין לו מחזיר פניו ואוכל, ואסור בבשר ויין, ואינו מברך ומזמן, ואין מברכים ומזמנים עליו, ופטור מק"ש ומתפילה ומתפילין ומכל המצוות.

כ"ד: לשמואל פריעת הראש וחזרת קרע לאחוריו וזקיפת המיטה חובה הם בשבת, ונעילת הסנדל ותשיש המיטה ורחיצת ידים ורגלים בחמין בערב רשות, לרב אף פריעת הראש רשות, (אבל לשמואל שכל עטיפה שאינה כעטיפת הישמעלים – עד גומות הזקן, אינה עטיפה, א"כ הוי אבילות בפרהסיא), לריו"ח אם יש לו מנעלים אינו חייב בפריעת הראש דמנעליו מוכיחים עליו.

אבל שלא פרע ולא פירם חייב מיתה.

אבל אסור בתשיש המיטה, ומעשה באחד ששימש ושטמו חזירים גוויתו.

כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע, ורבנן שמתו כל זמן שמזכירים דבריהם כשעת חימום, (ולכן קרע שמואל על רב י"ב בגדים, וריו"ח קרע על רבי חנינא י"ג בגדים, ואמרו אזל גברא דמסתפינא מיניה), ומפני אביו ואמו כל ז' ימים יכול להחליף הבגד אולם צריך לקורעו, (ונחלקו רב אושעיא ובר קפרא אם קרעים אלו מתאחים או לא), ובשבת שמחליף ואינו קורע.

דברים שבצינעא נוהג האבל בשבת, ועל כן יכול ללכת בביתו בראש עטוף ובבגד קרוע.

שוללת לאלתר מפני כבודה, וקורע ביד ולא בכלי, וקורע מבחוץ שהקריעה נראית לעין כל וכן לנשיא קורע מבחוץ.

אבל שאר קרובים צריך למהר לקוברם, וא"צ למעט בעסקיו, ואינו חייב לחלוץ כתפו, ולאחר ל' יום מסתפר ונכנס לבית השמחה, ולשמחת מריעות אם זו שמחה ראשונה אסור בתוך ל' יום, אבל בסעודת תשלום על סעודה קודמת מותר מיד, ואינו קורע אלא טפת, ורק חלוק העליון, ואינו חייב להבדיל מקום הקריעה, ולר"י צריך להבדיל, ושולל לאחר ז' ומאחה לאחר ל', ויכול לקרוע בכלי, ומבפנים.

מעשה שמת אביו של רבי יעקב בר אחא, ורצה לחלוץ, ורצה רבי לחלוץ עמו, ונמנע רבי יעקב בר אחא ולא חלץ.

חכם אב"ד ונשיא שמתו

נשיא שמת כולם חייבים לחלוץ ימין ושמאל, ועל חכם חולץ מימין, ועל אב"ד משמאל.

חכם שמת בית מדרשו בטל, אב"ד שמת כל בתי מדרשות שבעירו בטלים, ונכנסים לבית הכנסת ומשנים מקומם, נשיא שמת כל בתי המדרשות בטלים, ואינם נכנסים לבית הכנסת אלא לקריאת התורה בשבת, ולא יטיילו בשוק אלא יושבים ודומין.

כ"ה: אין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל, ורבי חנניה בן גמליאל היה אומר.

אבל בשבת הראשונה אינו יוצא מביתו, ובשניה יוצא ומשנה מקומו, בשלישית אינו מדבר, וברביעית ככל אדם, ולר"י בשניה אינו יוצא ממקומו, ובשלישית וכו', ובחמישית ככל אדם.

נישואין באבל- אבל אסור לישא אשה ל' יום, אם מתה אשתו לא ישא עד שיעברו ג' רגלים, ור"י מתיר אחרי ב' רגלים, ואם אין לו בנים מותר לישא מיד משום פריה ורביה, היו לו בנים קטנים מותר לישא מיד מפני פרנסתם, ומ"מ לא יבעול אלא אחר ל' יום.

אבל אסור ללבוש בגדים חדשים או מגוהצים, לרבי אינו אסור אלא בחדשים וכן נהג אב"י,

תינוק שמת

כ"ד: בן פחות מל' יום יוצא בידיים, ויכולים ללוותו אשה אחת וב' אנשים, ולאבא שאול אף איש אחד וב' נשים, ואין עומדים עליו בשורה, ואין אומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים.

בן ל' יום יוצא בארון, ולר"י יוציאוהו בארון הניטל ע"י ב' בני אדם, ועומדים עליו בשורה, ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים.

בן י"ב חודש יוצא במיטה, לר"ע אם אבריו כבן שנה אינו יוצא במיטה, אלא אם אבריו כבן שתיים, או שהוא בן שתיים אע"פ שאבריו כבן שנה.

רשב"א אומר שאם יוצא במיטה רבים מצהיבים - מרגישים ומצטערים עליו.

ראב"ע אומר אם היה ניכר לרבים רבים מתעסקים עמו.

לענין הספד לרבי ישמעאל בני עניים מגיל שלש ובני עשירים מגיל חמש, וי"א בשמו עניים בני חמש ועשירים בני שש, וכן הלכה.

עצרת ר"ה ויוה"כ

לר"א משחרב ביהמ"ק עצרת כשבת (שעולה למנין ימי אבילות ואינה מפסקת), לר"ג ר"ה ויה"כ כרגלים, לחכמים עצרת כרגלים ר"ה ויוה"כ כשבת, וי"א שהלכה כר"ג.

יום אחד לפני עצרת ועצרת הרי הם כ"ד יום, שהרי עצרת יש לה תשלומין כל ז'.

יש אומרים שיום אחד לפני ר"ה ור"ה הרי הם כ"ד, ויום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי הם ככ"א.

חיוב קריעה

כ"ה: אין קורעים וחולצים ומברים אלא **קרובי של מת**, והיינו כשאינו חכם וכשר ולא היה ביציאת נשמה וכדלהלן, ואין מברים במועד אלא על מיטה זקופה.

חכם שמת הכל קורעים וחולצים ומברים עליו.

אדם כשר שמת חייב לקרוע, דמפני מה בניו ובנותיו של אדם מתים כשהם קטנים, מפני שלא

בכה והתאבל על אדם כשר, ואם בכה והתאבל מוחלים לו עונותיו.

העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע.

הגמ' מביאה כמה מעשים שארעו במיתת כמה חכמים, ונבאר הדינים העולים -

חכם שמת אע"פ שלא למדו ממנו חייבים לקרוע, וזמן הקריעה אם לא קרעו מיד יקרעו כל זמן שעסוקים בהספד, ויקרעו בשעת ההספד.

חכם שמת מוציאין אותו דרך פתח, ואין לשנותו למיטה אחרת מהמיטה הראשונה שהניחיה עליה.

אין להניח ס"ת על מיטת המת, דאסור לישוב ע"ג מיטה שס"ת עליה.

ארון עובר ממקום למקום עומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים, ואם אין שלדו קיימת לא.

קרעו על חכם יכולים לתפור הקריעה כשהחזירו פניהם מאחורי המיטה.

כ"ה: הגמ' מביאה דברי ההספד שאמרו על רבה בר הונא, רבינא, רב חנין (שמת בהולדת בנו), ריו"ח (והחמיר רב אמאי וישב עליו שבעה ושלושים, ומעיקר הדין יושב על רבו יום אחד), רבי זירא.

הגמ' מביאה מה אמר בר קיפוק לרב אשי שיאמר בהספדו, ומה שאמר בר אבין, ולבסוף לא באו להספדו.

הגמ' מביאה שינויים שקרו בעולם בשעת פטירתם של רבי אבהו, רבי יעקב, רבי אסי, רבי חייא, רבי מנחם ברבי סימאי, רבי תנחום בר חייא, רבי אלישיב, רב המנונא, רבה ורב יוסף, אביי ורבא, רבי משרשיא.

קריעה ואיחוי

כ"ו: אלו קרעים שאין מתאחים - הקורע על אביו ואמו, ועל רבו שלימדו תורה, ועל נשיא ואב"ד, ועל שמועות רעות של רוב ציבור, ועל ברכת ד' קורע השומע והשומע מפי השומע, ועל ס"ת שנשרף קורע ב' קריעות אחת על הגויל

בדיני קריעה לא שייך הכלל הלכה כדברי המיקל
באבל.

עד היכן קורע עד טיבורו וי"א עד ליבו, הגיע
לטיבורו מרחיק ג' אצבעות ועושה קרע חדש,
נתמלא הבגד בקריעות מחזירו לאחרי, נתמלא
מלמעלה הופכו מלמטה.

הקורע מלמטה ומן הצדדים לא יצא יד"ח, וכה"ג
פורם מלמטה מפני עגמת נפש.

אין מוסיפים על הקריעה אלא לאחר השבעה על
המת הראשון, אלא יעשה קרע אחר, וי"א רק
לאחר השלושים.

היוצא בבגד קרוע ממת אחר לפני המת הרי זה גוזל
את המתים ואת החיים.

שאל חלוק מחבירו ואמר לו שהוא הולך לבקר
את אביו החולה, ומת אביו, יכול לקרוע, ויחזיר לו
חלוק ויתן לו דמי קרעו, אבל אם לא אמר לו
שהולך לאביו החולה אסור לקרוע.

חולה שמת לו מת אין מודיעים לו שמא תיטרף
דעתו, ואין קורעים בפניו, ומשתקים את הנשים
מפניו.

מקרעים לקטן מפני עגמת נפש.

קורע על חמיו וחמותו מפני כבוד אשתו.

אבל לא יניח תינוק בחיקו מפני שמביאו לידי
שחוק, ונמצא מתגנה על הבריות.

אין **מברין** אלא קרוביו של מת, ואין מברין אלא
על מיטה זקופה, ואם היה לב האבל גס בו יברוהו
על מיטה כפויה.

כ"ז. אבל ההולך בדרך ימעט בעסקיו, ואם אינו
יכול מ"מ לא יעסוק בפני עצמו אלא עם אחרים.

כפית המיטה

זמן כפית המיטה לר"א משיצא המת מפתח
הבית, ולרבי יהושע משיסתם הגולל.

בערב שבת זוקפין את המיטה מן המנחה
ולמעלה, ומ"מ לא ישב עליה עד שתחשך,
ובמוצאי שבת חוזר וכופה, אע"פ שאין לו
אבילות אלא עוד יום אחד.

כופה את כל המיטות שיש בביתו.

כל האבלים כופים את מיטותיהם.

ואחד על הכתב, והרואה ערי יהודה ומקדש
ירושלים בחורבנם קורע ואומר וכו'.

הגמ' מביאה מקורות לחיוב הקריעה, ולאיסור
האיחוי.

מותר לשוללם ולמוללם וללוקטם ולעשותם
כמין סולמות, אבל לא לאחותם באיחוי
אלכסנדרי.

הקורע מתוך איחוי אלכסנדרי יצא, ובשאר
תפירות לא יצא.

רשאי להופכו למטה ולאחותו, ורשב"א אוסר
לאחותו.

אף הלוקח אסור לאחותו, וצריך המוכר להודיעו.

שבור מלכא אמר שלא הרג יהודים, ומה שהרג
י"ב אלף במזיגת קיסרי אינהו גרמי לנפשייהו
שמרדו בו.

השומע שנחרב הבית קורע.

אם ראה את ירושלים ואח"כ את המקדש חוזר
וקורע, ואם ראה ביהמ"ק ואח"כ את ירושלים
מוסיף על הקריעה.

הגמ' מביאה המעשה שקראו לפני יהויקים
מגילת איכה ומה שהיה שם, ולומדת משם
קריעה על ס"ת שנשרף, אמנם בת יענה שבלעה
תפילין א"צ לקרוע, שלא אמרו אלא בזרוע
וכמעשה שהיה אצל יהויקים.

קריעה ותוספת

כ"ז: לר"מ תחילת קריעה טפח ותוספת ג'
אצבעות, לר"י תחילת קריעה ג' אצבעות
ותוספת כל שהוא, ולעולא הלכה תחילת קריעה
טפח ותוספת כל שהוא, ותניא כוותיה בשם רבי
יוסי.

קרע על אביו והוסיף קריעה על בנו, או איפכא,
מה שקרע על אביו לא מתאחה ומה שקרע על
בנו מתאחה.

יכול לקרוע קריעה אחת על אביו ואמו אחיו
ואחותו, ולריב"ב קרע אחד על אביו ואמו וקרע
אחר לאחרים, שאין מוסיפים על קרע שנעשה
על אביו ואמו, ואין מוסיפים על קריעה של
אחרים בשביל אביו ואמו, וכן הלכה.

הכל חייבים לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה, ואם עמדו אין אומרים להם שבו כמו שאומרים לשאר בני אדם.

אבל ביום ראשון אסור לאכול משלו אלא משל אחרים, ויכול להחליף סעודתו.

אם יש מת בעיר כולם אסורים במלאכה, ואם יש חבורה של קוברים מותרים.

שיעור הבכי הראוי על מת

כל המתקשה על מתו יותר מדאי, גורם למיתת מת נוסף, וכמעשה בשכנתו של רב הונא שמתו ז' בניה והיא.

שיעור הבכי הוא שלשה ימים, וז' להספד, ושלושים לאיסור גיהוץ ותספורת, מכאן ואילך אמר הקב"ה אי אתם רחמנים יותר ממני.

יש להרבות בבכי על ההולך בלא בנים, דכתיב "בכו בכה להולך", וי"מ על מי שעבר עבירה ושנה בה, שנעשית לו העבירה כהתר.

אבל בג' ימים ראשונים יראה כאילו חרב מונחת בין ירכותיו, ועד שבעה מונחת בקרן זוית מכאן ואילך עוברת לנגדו בשוק.

כ"ח. אין מניחים מיטת נשים ברחוב, וי"א שרק מיטת חיה אין מניחים.

אף מרים מתה בנשיקה, ולא נאמר מפני שגנאי לאומרו.

מיתת צדיקים מכפרת, כמו פרה אדומה ובגדי כהונה.

מת פתאום זו היא מיתה חטופה, חלה יום אחד ומת זו היא מיתת דחופה, וי"א מיתת מגיפה, ב' ימים - דחוויה, ג' ימים - גערה, ד' - נזיפה, ה' זו היא מיתת כל אדם.

מת בן נ' שנה ועד שישים זו היא מיתת כרת, בן נ"ב זו היא מיתת שמואל הרמתי, בן ס' זו היא מיתה בידי שמים, בן ע' - שיבה, בן פ' - גבורות, מת מיתה חטופה היינו כרת דיומי, ואם הגיע לגבורות זו מיתת נשיקה.

מיטה המיוחדת לכלים א"צ לכפותה.

דרגש (י"א מיטה המיוחדת למזל ואין ישנים עליה וי"א מיטה של עור, וסירוגו מתוכו אבל מיטה סירוגה על גבה) א"צ לכפותו אלא זקפן, ולרשב"ג מתיר רצועותיו והוא נופל מאיליו, והלכה כרשב"ג.

מיטה שנקליטיה יוצאים זוקפה ודיו.

צריך לכפות המיטה, ואינו די במה שישן על הכסא או על אודייני או על הקרקע.

מלך שהוא אבל כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על הדרגש.

מותר לכבד ולרביץ ולהדיח כוסות וצלוחיות בבית האבל, ואין מביאים מוגמר ובשמים לשם, אלא רק כשהמת שם, ואין מברכים על ריח זה.

כמה תקנות מפני הכבוד

בראשונה... אין מוליכים את סעודת ההבראה לבית האבל אלא בסלי נצרים של ערבה קלופה, ואין שותים בבית האבל אלא בזכוכית צבועה, ומכסים פני המת אפי' הוא עשיר, ומוציאין את המת בכליכה ולא בדרגש, ובבגדי פשתן ולא בבגדים יקרים, ואפי' בצרדא בת זוזא, מפני כבוד העניים.

כ"ז: מניחים את המוגמר תחת כל המתים, ולא רק תחת מתים מחולי מעיים, שלא יתביישו חולי מעיים חיים.

מטבילים כלי המתים, אף אם לא היו נדות או זבים, מפני כבודם של נדות חיות וזבים חיים.

מת במועד

אין אומרים ברכת אבלים במועד, אבל עומדים בשורה ומנחמים, ופוטרים את הרבים לבניהם.

אין מניחים את המיטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד.

חכם בפניו אין בלוויתו דיני מועד, וכ"ש חנוכה ופורים, ויום שמועה כפניו דמי.

הספד מטפח על לב, טיפוח ביד, וקילוס ברגל, ולא יקלס בסנדל אלא במנעל מפני הסכנה.

אבל שניענע ראשו אין המנחמים רשאים לישיב אצלו.

הגמ' מביאה מה אמרו ר"ט וריה"ג וראב"ע ור"ע בשבאו לנחם את רבי ישמעאל על מות בניו, שנשאו ק"ו מנדב ואביהוא ומאביה בן ירבעם ומצדקיה מלך יהודה ומאחאב מלך ישראל, שלא עשו אלא מצוה אחת והיה המספד גדול, בניו של רבי ישמעאל שעשו מצוות רבות על אחת כמה וכמה.

אין המנחמים רשאים לומר דבר עד שיפתח האבל בדברים.

אבל וחתן יושבים בראש.

וקדשתו- להקדימו לכל דבר שבקדושה.

כ"ט. קשה יציאת נשמה מן הגוף כ...

הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום, והנפטר מן החי לא יאמר לך בשלום אלא לך לשלום.

כל היוצא מביה"כ לביהמ"ד ומביהמ"ד לביה"כ זוכה ומקבל פני שכינה.

תלמידי חכמים אין להם מנוחה אפי' בעוה"ב.

חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, כמו שמצינו ברבה ורב חסדא שרב חסדא הצליח בחיי בני ומזוני ורבה לא.

רבא ביקש מרב שעורים אחיו שיבקש ממלאך המות שלא יצירו, ולא ביקש בעצמו כיון שכבר נמסר מזלו, וכשמת נתגלה לרב שעורים ואמר לו שהכאב היה ככאב של הקזה.

רב נחמן נתגלה לרבא לאחר מיתתו ואמר לו שכאב המיתה היה קל כמו הוצאת שיערה מחלב, ומ"מ הפחד היה גדול שאינו רוצה לחזור לחיות.

הגמ' מביאה מעשים על אמוראים (רב אלעזר, רב ששת, רב אי, רב חסדא, רבי חייא) מה שאמרו למלאך המות כשבא ליטול את נשמתם.

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

אין מלכות נוגעת בחברתה אפי' מלוא נימא.

אין למלאך המות רשות בזמן שהאדם עוסק בתורה.

כ"ח: נשים במועד מענות כאחת, אבל לא מטפחות- אחת מדברת וכולם עונות אחריה, ורבי ישמעאל אומר הסמוכות למיטה מטפחות.

הגמ' מביאה כמה דברים שהיו נשי דשכנציב ואומרות אחר המת.

טוב לכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה, והחי יתן אל ליבו שכמו שנהג עם המת בהספד בקבורה ובנשיאת המת כך ינהגו עמו, וי"א שאם לא יגביה עצמו יגביהו מן השמים.

הדרן עלך מסכת מועד קטן

ג. חרש באזנו אחת פטור מראיה.

(בהקהל צריך שכולם ישמעו את הקריאה).

חיגר ברגלו אחת פטור מראיה.

בעלי קבין שרגליהם חתוכות ומניחים סופי רגליהם בתוך קב פטורים מראיה.

ביאורי פסוקים

מה יפו פעמיך **בנעלים** בת נדיב- כמה נאים רגליהם של ישראל בשעה שעולים לרגל, נדיב היינו אברהם אבינו.

אברהם היה תחילה לגרים.

והבור **ריק אין בו מים**- אבל נחשים ועקרבים יש בו.

הקהל את העם האנשים הנשים והטף- אנשים באים ללמוד, והנשים לשמוע, והטף כדי ליתן שכר למביאיהם.

את ד' האמרת **היום**- אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם.

ג. דברי חכמים כדרבנות- שמכוונים את לומדיהם מדרכי מיתה לדרכי חיים כמו דרבן המכוון הפרה לתלמיה להביא חיים לעולם, וכמסמרות- שד"ת אינם מיטלטלים, **נטועים**- שד"ת פרים ורבים, **בעלי אסופות**- שיושבים באסופות ועוסקים בתורה ונחלקים ומ"מ **כולם ניתנו מרועה אחד** ועשה אנך כאפרקסת וקנה לך לב מבין לשמוע.

עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעת"ל, והניחום ולא קידשו את עמון ומואב כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית.

הגמ' מביאה המעשה שנתעוורו עיני רבי יוסי מפני שהקפיד עליו ר"א, והתפלל עליו ר"א ונתרפא.

איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה, והלך בבית הקברות, והמקרע את כסותו, הגמ' מבארת שאם לא עשאן דרך שטות אינו שוטה, ואם עשאן דרך שטות לריו"ח הוי שוטה באחד מהם, ולרב הונא דווקא כולם בבת אחת, משום

מסכת חגיגה:

הכל חייבין:

מי חייב בראיה

ב. הכל חייבים בראיה להתראות בעזרה ברגל, חוץ מ...

מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב בראיה, הגמ' אומרת ש"הכל" לאתויי דין זה, ולרבינא הפוטרו לאתויי חיגר או סומא באחת מעיניו, ולל"ב אף לרבינא מתני' למעוטי חציו עבד וחציו בן חורין, וכמשנה ראשונה דסברי ב"ה שהוא עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, אבל אחרי שאמרו להם ב"ש שנמצא שאינו יכול לישא לא שפחה ולא בת חורין, ומבטל פריה ורביה, וחזרו ב"ה להורות כב"ש שכופין את רבו לשחררו וכותב העבד שטר על חצי דמיו, ולפי זה הוא חייב בראיה, ואותו באה המשנה לרבות.

חיגר ביום הראשון שנתרפא ביום השני, למ"ד שכל ימי הרגל תשלומין זה לזה שחובת הרגל מוטלת על כל הימים חייב, ולמ"ד כולם תשלומין דראשון פטור.

סומא באחת מעיניו י"א שחייב בראיה, וי"א שפטור.

ב. השומע ואינו מדבר - אילם, או מדבר ואינו שומע - חרש, פטורים מראיה, דכתיב "למען ישמעו ולמען ילמדו" קרי ביה ילמדו, ומ"מ בשמחה לשמוח בחג בשלמים ובבשר חייבים דגמר מהקהל, והרי הם כפיקחים לכל דבריהם.

חרש שאינו שומע ואינו מדבר ושוטה וקטן פטורים מראיה ומשמחה ומכל המצוות האמורות בתורה.

אולי תסתרו ביום אף ד', שאפי' אלו לא ודאי יעזרו, ומהאי טעמא היה בוכה **רב אסי** בפסוק "שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן ד' אלוקי צבאות".

רב יוסף היה בוכה בפסוק "ויש נספה בלא משפט", וכמו שמצינו ששלוחו של מלאך המות הרג מרים אחרת ממה שנאמר לו, ועשה כך בשעה שהורע מזלה, וכדי לקיים "דור הולך ודור בא" נושאם מלאך המות עד הגיע זמנם, ואז מוסרם לדומה, ואת שנותיהם נותן לת"ח המעביר על מידותיו.

ה. רבי יוחנן היה בוכה בפסוק "ותסיתני בו לבלעו חינם, ובפסוק "הן בקדושי לא יאמין", והיינו כמו מי שהולך לדרך ארוכה שלקח רק תאנים שאינם מבושלות, משום שחושש שהמבושלות לא ישמרו, ואותו תלמיד שאמר עליו ריו"ח שאם היה הולך בדרך טובה לא היה מת, הוא מת בגלל שבעט ברבותיו, וכן היה בוכה בפסוק "וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר וכו' ", שכיון שהקב"ה מקרב וממהר אין לנו תקנה, והקב"ה שוקל קלות כחמורות, וכן היה בוכה בפסוק "כי את כל מעשה האלוקים יביא במשפט על כל נעלם" ששוקל שגגות כזדונות, (על כל נעלם היינו ההורג כינה וחבירו נמאס וי"א שרק וחבירו נמאס, אם טוב ואם רע היינו שנותן צדקה לעני בפרהסיא ומביישו, וי"א שנותן צדקה לאשה בסתר וגורם לחשד, וי"א ששולח לאשתו בשר שאינו מחותך אם אינה מקיאה בניקור, וי"א שנותן מעות לעני רק בשעת דוחקו) וכן היה בוכה בפסוק "והיה כי תמצאנה אותו רעות רבות וצרות".

כל המטה דינו של גר כאילו מטה דינו של מעלה.

כל העושה עבירה ומתחרט מוחלים לו מיד.

ביאור פסוקים

ה: והסתרתני פני מהם - כל שאינו בהסתר פנים או בוהיה לאכול ששוללים ממנו, אינו מהם.

שאפשר לתלות שעשה כך מסיבות אחרות, ואמר רב פפא שאם רב הונא היה שומע הברייתא איזהו שוטה המאבד כל מה שנותנים לו, היה חוזר בו, והגמ' מסתפקת אם היה חוזר בו שבמקרה כסותו סגי או שגם בשאר סימנים סגי באחד מהם, תיקו.

מי חייב בראיה - המשך

ד. טומטום ואנדרוגינוס פטורים מראיה, הגמ' מבארת מנין שפטורים, והא דאיצטריך בטומטום לפוטרו היינו כשביציו מבחוץ. נשים פטורות מראיה.

קטן שהגיע לחינוך חייב בראיה מדרבנן.

המקמץ אוסף צואת כלבים **והמצרף נחושת** **והבורסי** פטורים מראיה, דכתיב כל זכורך, והם אינם יכולים לעלות עם כולם מפני שריחם רע. **עבדים** פטורים מראיה כנשים.

החיגר והחולה והסומא והזקן פטורים מראיה.

ד: מי שאינו יכול לעלות ברגליו כגון אנשים מפונקים שאינם הולכים בלא מנעל, ואסור להכנס להר הבית בלא מנעל פטורים מראיה. **הטמא והערל** פטורים מראיה.

...כי מטי להאי קרא הוי בכי

רב הונא היה בוכה כשהיה קורא על חיוב ראייה משום דכתיב כי תבואו ליראות פני מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי, וכן בפסוק "וזבחת שלמים ואכלת" היה בוכה משום דכתיב "למה לי רוב זבחיכם".

רב אלעזר היה בוכה בפסוק "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" דק"ו מפני תוכחה של הקב"ה, וכן כשהיה קורא "ויאמר שמואל אל שאול למה הרגתני להעלות אותי" שפחד שמואל שקוראים לו לדין והביא את משה להעיד שקיים כל התורה, וק"ו אנו שאיננו צדיקים כשמואל.

רב אמאי היה בוכה בפסוק "יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה", שאפי' יסורים לא ודאי שיש בהם תקוה, וכן בפסוק בקשו צדק בקשו ענווה

חנה לא עלתה עם שמואל עד שנגמל מפני שחנה ראתה בו מפנקותא יתירה.

ולב"ה אם אינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית פטור.

חיגר וסומא שיכולים להתרפא אף קטנים חייבים, דכל היכא שגדול חייב מדאורייתא קטן חייב מדרבנן.

שווי הראיה והחגיגה - לב"ש הראיה שתי כסף וחגיגה מעה כסף, וב"ה אומרים הראיה מעה כסף וחגיגה שתי כסף, הגמ' מבארת למה לב"ש הראיה חשובה יותר ולב"ה החגיגה חשובה יותר, (לב"ש ראה עדיפא שכולה לגבוה, ובעצרת ריבה הכתוב בעולות יותר משלמים, ולב"ה חגיגה עדיפא שישנה לפני הדיבור ויש בה ב' אכילות מזבח ואדם ובנשיאים ריבה הכתוב בשלמים מבעולות, ונחלקו אם היתה ראייה לפני הדיבור דכתיב "ויעלו עולות" או שהקריבו עולת תמיד).

איזה עולה הקריבו נערי בני ישראל

1: וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות -

לב"ש היינו עולת ראייה וכן"ל.

לרבי ישמעאל היינו עולת ראייה, דס"ל שהכללות נאמרו בסיני והפרטות נאמרו במועד, וא"כ עדיין לא נצטוו על הפשט וניתוח של עולת תמיד, (ולר"ע כללות ופרטות נאמרו בסיני ובאהל מועד ובערבות מואב), הגמ' דוחה שגם לרבי ישמעאל י"ל שהיתה עולת תמיד, והקריבוה בלא הפשט וניתוח, וכדמצינו שלריה"ג מעיקרא הקריבוה בלא הפשט וניתוח.

לרבי אלעזר היינו עולת ראייה, דס"ל שלא קרבה עולת תמיד בסיני, (ולר"ע קרבה ע"י שבט לוי שלא עבדו ע"ז ושוב לא פסקה).

ב"ה היינו עולת תמיד וכן"ל.

לר"ע היינו עולת תמיד וכן"ל.

לריה"ג היינו עולת תמיד, דאמרו ריה"ג שהקריבו חגיגה לפני הדיבור משא"כ ראייה ושמחה, (והראיה כולה לגבוה משא"כ חגיגה ושמחה, והשמחה נוהגת אף בנשים משא"כ ראייה וחגיגה).

הסתר אסתיר פני ביום ההוא - ומ"מ בחלום אדבר בו, ועדיין ידו נטויה עלינו, וכמו שאמרו רבי יהושע בן חנניה לקיסר.

הגמ' דורשת שאין לחשוש שחכמת אומות העולם תהיה יותר מישראל.

ומגיד לאדם מה שיחו - אפי' שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידם לאדם בשעת מיתה, ומה ששמע רב כהנא כשהתחבא מתחת מיטתו של רב היינו בצריך לרצותה.

במסתרים תבכה נפשי מפני גוה - מקום יש לקב"ה ומסתרים שמו, ובוכה מפני שניטלה גאוותם של ישראל וניתנה לעכו"ם, ואף שאין עציבות לפני הקב"ה מ"מ בוכה בבתים הפנימיים, ובחורבן ביהמ"ק בכה אף בחיצוניים ואפי' מלאכי שלום בכו.

ודמוע תדמע ותרד עיני דמעה - ג' דמעות על מקדש ראשון ושני והגלות, וי"א אחת על ביטול תורה שמחמת הגלות.

ג' הקב"ה בוכה עליהם בכל יום, על שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שא"א לעסוק ועוסק, ועל פרנס שמתגאה על הציבור.

השליך משמים ארץ - מאיגרא רם לבירא עמיקתא.

הגמ' מביאה המעשה שרבי ורבי חייא הלכו לת"ח סומא ומה שהיה שם.

ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו - ומה הרואה חכמים במיתתם יחיה, הרואה חכמים בחייהם על אחת כמה וכמה.

ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון - כל העוסק בתורה אפי' יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה, וכן במידת פורענות כל העובר עבירה יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה.

חיוב קטן בראיה

1: לב"ש אם אינו יכול לרכוב על כתפו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית פטור, ועד ירושלים הביאתו אמו שחייבת בשמחה.

חגיגת יו"ט ראשון לב"ש מן החולין ולב"ה מן המעשר, והגמ' מעמידה את דברי ב"ה **בטופל**, לחזקיה מוסיף עוד בהמה לחגיגה והיא ממעות מעשר, ולריו"ח יוסיף עוד מעות לקנות בהמה גדולה יותר, תניא כוותיה דריו"ח, ותניא כוותיה דחזקיה.

חגיגת י"ד אינה דאורייתא ואפשר להביאה ממעשר.

ח: אין נושאים נשים במועד, דכתיב "ושמחת בחגך" ולא באשתך.

רבוי עולות ושלמים

מי שיש לו אוכלים מרובים ונכסים מועטים, מביא עולות מועטות, ושלמים מרובים שטופל ממעות מעשר למעות חולין ומביא פר גדול, ולרב ששת יכול או להביא פר גדול או להביא בהמות נוספות, דס"ל שטופל בין בזה ובין בזה.

נכסים מרובים ואוכלים מועטים מביא עולות מרובות ושלמים מועטים.

זה **זוה מועט** מביא במעה כסף ושתי כסף.

זה **זוה מרובה** על זה נאמר איש כמתנת ידו כברכת ד' אלוֹקֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ.

הפריש י' בהמות לחגיגתו והקריב חמש ביו"ט ראשון אם הפריש כולם להקריבם בראשון יכול להקריבם בשאר ימי הרגל, אבל אם הפרישם בסתם אינו יכול להקריבם בשאר ימי הרגל משום בל תוסיף, ואם הפריש בסתם ולא הספיק להקריבם בראשון או שלא היה מי שיאכלם בראשון יכול להקריבם בשאר הימים.

תשלומי חגיגה

ט. מי שלא הקריב חגיגה ביו"ט ראשון יכול להקריבה בשאר ימות החג, ואפי' בשמיני עצרת, יש לומדים דין זה מג"ש עצרת עצרת וגז"ש מופנה היא, ויש לומדים מ"בחוודש השביעי תחוגו אותו".

לרבי יוחנן כל ימי החג הם **תשלומין של היום הראשון**, ולרב אושעיא **תשלומין זה לזה**, ונ"מ בחיגר שלא היה ראוי להקריב ביום

רב חסדא מסתפק אם העולות היו מכבשים, או מפרים כמו שכתוב בסוף הפסוק על השלמים, ונ"מ לפיסוק טעמים, ולאומר הרי עלי עולה כעולה שהקריבו ישראל במדבר, תיקן.

קרבת ראיה

ז. אלו דברים שאין להם שיעור... והראיון- והיינו מדאורייתא אבל מדרבנן יש לו שיעור למטה מעה כסף.

הבא ליראות בעיקר הרגל יו"ט ראשון חייב בעולת ראיה, בשאר ימות הרגל אם בא ליראות אינו חייב להביא עולת ראיה, ואם הביא עמו קרבן לריו"ח אין מקבלים אותו, ולר"ל מקבלים אותו, והא דכתיב הוקר רגלך מבית רעך היינו בחטאות ואשמות.

הברייתא מבארת מנלן שקרבן ראיה הוא זבחים, ולא עופות ומנחות, ומנלן שהוא עולה ולא שלמים.

ז: מצות ראיה היא כל ישראל יחד ולא לחצאין, ונ"מ שהמקמץ והמצרף נחושת והבורסי פטורים מראיה ואינם חייבים לעלות בפני עצמם, אבל מי שיש לו י' בנים לא יעלה ה' ה' בלא דין זה, דהי מינייהו משוית פושעים והי מינייהו משוית זרזים.

עולות ושלמים ממעות מעשר

המביא **עולת ראיה ביו"ט** או במועד, (ודוקא עולת ראיה באה ביו"ט וסומכין עליה וכן שלמי חגיגה, אבל עולות נדרים ונדבות לא, ולב"ש אין מביאים עולות ביו"ט כלל, ושלמים מביא ואינו סומך), אינו יכול להביאה ממעות מעשר אלא מן החולין, דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.

ח. שלמי שמחה באים אף מן המעשר, וכן ממעשר בהמה, וכשמביא ממעשר בהמה לא יביא ביו"ט דילמא אתי לעשורי ביו"ט, דאסור משום צובע, וכן יוצא בנדרים ובנדבות, והכהנים בחטאת ובאשם ובבכור ובחזה ושוק, אבל לא בעופות ומנחות.

הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני-
חזר הקב"ה על כל מידות טובות ליתן לישראל
ולא מצא אלא עניות.

י. וליוצא ולבא אין שלום- היוצא מדבר
הלכה למקרא, וי"א מתלמוד למשנה, וי"א
מש"ס בבלי לש"ס ירושלמי.

**התר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה
שיסמוכו**- הגמ' מביאה כמה שיטות מהיכן
אפשר לתלמוד התר נדרים, כי יפליא ב' פעמים,
אשר נשבעתי באפי, כל נדיב לבו, נשבעתי
ואקימה לשמור משפטי צדקך, לא יחל דברו,
לכולו אית פירכא חוץ מזו, כי יפליא- לומר
שנזירות צריכה להיות מבוררת לאפוקי אם אמר
הריני נזיר אם הבא לכאן נזיר, אשר נשבעתי באפי-
ולא חזרתי בי, כל נדיב לבו- שא"צ להוציא
בשפתיו ודלא כשמואל, נשבעתי ואקימה-
לומר שנשבעין לקיים את המצוה.

כהררים התלויים בשערה

שבת- דין חופר גומא וא"צ אלא לעפרה
דפטור, ואף לר"י שמלאכה שא"צ לגופה חייב,
פטור דמקלקל הוא, ודין זה תלוי בשערה,
דמלאכת מחשבת לא כתיבא.

י. חגיגות- הא דאמרינן ד"וחגותם אותו חג
לד' " היינו קרבן, דדילמא קאמרו חוגו חגא
להרבות שמחה, וילפינן מדבר מדבר מהא דכתיב
בעמוס "הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר"
ודין זה תלוי בשערה, דד"ת מדברי קבלה לא
ילפינן.

מעילות- הא דאמרינן שאם נתן מעות הקדש
לשליח ונזכר בעה"ב ולא נזכר שליח שהשליח
מעל, ודין זה תלוי בשערה שהרי לא ידע שיש
לבעה"ב מעות הקדש והוא קרוב לאונס, משא"כ
בעה"ב עצמו ששגג הרי ידע שיש בידו מעות
הקדש, אבל מה שאם נתן מעות הקדש
לשליח ועשה שליח שליחותו בעה"ב מעל,
אע"ג דבעלמא אין שליח לדבר עבירה, דין זה
אינו תלוי בשערה אלא ילפינן גז"ש מתרומה,
והדין שאם נטל אבן או קורה לא מעל ואם
נתנה לחבירו מעל, והוא תלוי בשערה דאמאי
לא מעל כשנטלה, זה אינו תלוי בשערה די"ל

הראשון, שלריו"ח אינו יכול להשלים בשאר
ימי החג ולרב אושעיא יכול להשלים.

ומ"מ אף לריו"ח לגבי טומאה נזיר שנטמא טמא ז'
ימים וחייב קרבן, ואם חזר ונטמא ביום השמיני מביא ב'
קרבנות, ואם נטמא בליל ז' צריך להביא ב'
קרבנות, אע"פ שבלילה אינו ראוי להביא
קרבנות נזירותו, דשאני טומאה שיש לה
תשלומין בפסח שני, ולמ"ד פסח שני רגל בפני
עצמו, צ"ל שריו"ח סובר שלילה אינו מחוסר
זמן שכבר מחויב בקרבן אלא שהלילה מעכו מלהביאו,
והא דאמר ריו"ח בזב שאינו מביא קרבן אלא בג' ראיות
ואם ראה ג' ראיות וספר ז' נקיים, ובליל שמיני שעדיין
אינו ראוי להביא הקרבן ראה ראיה אחת, וביום
שמיני ראה ב' ראיות צריך להביא ב' קרבנות,
אבל אם ראה ב' בלילה ואחד ביום אינו מביא
אלא קרבן אחד, ומבואר שהלילה נחשב
מחוסר זמן, היינו לדברי הסובר כך, אבל
לריו"ח לילה לאו מחוסר זמן.

**ט: עבר הרגל ולא הביא חגיגתו אינו יכול
להביאו וזהו מעוות לא יוכל לתקון וחסרון
לא יוכל להמנות.**

ביאורי פסוקים

מעוות לא יוכל לתקון- י"מ כנ"ל, וי"מ
שביטל ק"ש או תפילה של שחרית או של
ערבית, וי"א זה הבא על הערוה והוליד ממנה
ממזר, שאינו יכול לתקן, משא"כ גוזל יכול
להחזיר, וי"א שבא על אשת איש ברצון ואסרה
לבעלה, או באונס והוליד ממנה ממזר, או
באונס ובאשת כהן, ולרשב"י מעוות היינו
שהיה מתוקן ונתעוות, וזהו ת"ח הפורש מן
התורה,

חסרון לא יוכל להמנות היינו שמינוהו חבירי
לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם.

ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד
אלוקים לאשר לא עבדו- עבדו היינו שונה
פרקו מאה פעמים ואחד, ולא עבדו היינו שונה
פרקו מאה פעמים, צא ולמד משוק של חמורין
וכו'.

ולא ישאל אדם מה היה קודם שנברא העולם, אבל על ששת ימי בראשית יכול לשאול.

לא ישאל מה למעלה ומה למטה מה לפניו ומה לאחור, והשואל כן ראוי לו שלא בא לעולם.

בריאת העולם

י"ב: אדם הראשון היה מן הארץ עד לרקיע, וי"א מסוף העולם ועד סופו, וחד שיעורא הוא, וכיון שסרח הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו.

י' דברים נבראו ביום הראשון - שמים וארץ, תוהו ובוהו, אור וחשך, רוח ומים, מידת יום ומידת לילה, תוהו היינו קו ירוק שמקיף את העולם שממנו יצא חושך, בוהו היינו אבנים המפולמות לחות המשוקעות בתהום שמהם יוצאים מים.

אור י"א שהאור שנברא בראשון היינו האור שהיה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, וכשנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, גזזו לצדיקים לעת"ל, וחכמים אומרים שביום הראשון נבראו המאורות ולא ניתלו עד יום רביעי.

ב' דברים נברא העולם - בחכמה ובתבונה ובישוב ובכח ובגערה ובגבורה בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים.

בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה והעמידו, והיה הם מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה ויבשו.

שמים וארץ - לב"ש קודם נבראו השמים ואח"כ הארץ, ולב"ה קודם הארץ ואח"כ השמים, וחכ"א זה וזה כאחת נבראו, ור"ל אמר שקודם נבראו השמים ואח"כ הארץ, וכשנטה נטה ארץ ואח"כ שמים.

שמים - ששם מים, וי"א שעשוי מאש ומים.

את השמים ואת הארץ - שלא נאמר ששמים וארץ הם שמותיו של הקב"ה, ולהקדים שמים לארץ.

י"ב: התורה מפרטת קודם "והארץ היתה" שהארץ אין דרכה להשכים.

דאיירי בגזבר שכל מקום שמניחה היא ביד הקדש, והדין שאם בנאה בתוך ביתו לא מעל עד שידור תחתיה, איירי שלא חיברה אלא הניחה על פי ארובה.

נגעים הם מקרא מרובה והלכות מועטות, ואהלות מקרא מועט והלכות מרובות, ונ"מ שספק בנגעים יעין בפסוקים, וספק באהלות יעין במשניות.

יש להם על מה שיסמוכו

דינים - נפש תחת נפש - ממון, ילפינן מנתניה האמורה למעלה.

עבודות - הולכת הדם, ילפינן מ"והקריב".

טהרות - שיעור מקוה, ילפינן מדכתיב "את כל בשרו" מים שכל גופו עולה בהם, והם אמה על אמה ברום ג' אמות, שזה מ' סאה.

טומאות - כעדשה מן השרץ, מקצתו שהוא ככולו, והיינו כעדשה שהרי חומט תחילתו כעדשה, וי"א כזנב הלטאה.

י"א: עריות - בתו מאנוסתו, דילפינן הנה הנה זימה זימה.

וכל האמור במתני' הן הן גופי תורה.

אין דורשין

דברים שאסור לדורשם

אין דורשים בעריות לשלשה תלמידים, והיינו בסתרי עריות שאינם מפורשות, שמא ידבר אחד מהם עם הרב ושניים ידברו אחד עם השני, ולא ישמעו אחד מאיסורי עריות ויבואו להתירם, ודווקא בעריות חיישינן לזה מפני שנפשו שלאדם מחודתם ומתאוה להם, (בגזל אינו מתאוה אלא בפניו).

ולא במעשה בראשית לשניים, דכתיב "כי שאל נא לימים ראשונים" יחיד שואל ואין שניים שואלים.

דברים שאסור לדרוש

אין דורשים במרכבה ביחיד, אלא אם היה חכם ומבין מדעתו, ומוסרים ראשי פרקים לאב"ד ולמי שליבו דואג, וי"א שרק לאב"ד שליבו דואג מוסרים.

אין מוסרים סתרי תורה מעשה מרכבה ספר יצירה ומעשה בראשית אלא ל
אין מוסרים ד"ת לעכו"ם.

עד היכן מעשה מרכבה לרבי עד "וארא" כעין החשמל בתרא, וי"א עד חשמל, הגמ' מבארת שעד זה לומדים ומכאן מוסרים ראשי פרקים, וי"א שעד זה ראשי פרקים ומכאן ואילך רק לחכם ומבין מדעתו.

מעשה בתינוק שדרש בחשמל ויצאה אש ושרפתו, ורצו לגנוז את הספר, אמרו להם חנניה בן חזקיה שאין הכל חכמים כמותו, ועוד רצו לגנוזו מפני שדבריו סותרים דברי תורה, והעלו לו שלש מאות גרבי שמן וישב בעליה ודרשו.

ביאורי פסוקים במעשה מרכבה

י"ג: חשמל - חיות אש ממללות, וי"א חשות בשעה שהדיבור יוצא מפי הקב"ה, וממללות כשאין הדיבור יוצא.

רצוא ושוב - כאור היוצא מפי הכבשן.

כמראה הבזק - אור היוצא מבין החרסים.

והנה רוח סערה באה וכו' - הרוח הלכה לכבוש העולם כולו תחת נבוכדנצר, שלא יאמרו אומות העולם שמסר הקב"ה את ישראל תחת אומה שפלה.

אופן אחד בארץ אצל החיות - עומד בארץ וראשו אצל החיות, וסנדלפון שמו וגבוה מחבירו ה' מאות שנה, ועומד מאחורי המרכבה, ואומר השם הכתוב על הכתר, והולך הכתר לראש קונו.

ברוך כבוד ד' ממקומו - ליכא מאן דידע למקומו.

יחזקאל ראה כל מה שראה ישעיה, אלא שיחזקאל כבן כפר שראה המלך, וישעיה לבן כרך.

כי גאה גאה - שמתגאה על כולם.

הארץ עומדת על העמודים, ועמודים על המים, ומים על ההרים, והרים ברוח, ורוח בסערה, וסערה תלויה בזרועו, וחכ"א הארץ עומדת על י"ב עמודים, וי"א ז', וי"א על עמוד אחד וצדיק שמו.

רקיע

י"א שיש ב' רקיעים, וי"א שבעה, והם וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות.

וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש מעשה בראשית.

רקיע קבועים בו חמה ולבנה כוכבים ומזלות.

שחקים שם הריחיים טוחנות מן לצדיקים.

זבול שם ירושלים ביהמ"ק ומזבח.

מעון שם כתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה, ושותקות ביום מפני כבודם של ישראל.

מכון שם אוצרות שלג ברד וטללים רעים ואגלים וסופה וקיסור, וביקש דוד רחמים והורידם לארץ.

ערבות שם צדק משפט וצדקה, גנזי חיים שלום וברכה, ונשמותיהם של צדיקים, ורוחות ונשמות שעתידות להברא, וטל של תחית המתים, ואופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת וכסא הכבוד, ומלך קל חי רם ונישא שוכן עליהם, וחושך ענן וערפל מקיפים אותו מבחוץ, אבל מבפנים יש אור.

ועוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות, ומכאן ואילך אין רשות לדבר.

כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום, ואיכא דאמרי שאם עוסק בעוה"ז הדומה ללילה הקב"ה מושל עליו חוט של חסד לעוה"ב.

כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילים אותו גחלי רתמים.

י"ג: הגמ' מבארת מה ענתה הבת קול לאותו רשע נבוכדנצר שאמרו אעלה על במתי עב אדמה לעליון.

ישוב סתירות בפסוקים

ודמות פניהם פני אדם אריה שור נשר, ומאידך כתיב כרוב אדם אריה נשר, שביקש יחזקאל רחמים והפך השור לכרוב, והיינו פני ילד.

כתוב אחד אומר שש **כנפים** לאחד, וכתוב אחר אומר ארבע כנפים, שבזמן שאין ביהמ"ק קיים נתמעטו, וי"א שנתמעטו כנפים שאומרות בהם שירה, וי"א אלו שמכסות בהם רגליהם.

כתיב אלף אלפין **ישמשוניה** וכו', ומאידך כתיב היש מספר לגדודיו, י"מ בזמן שביהמ"ק קיים, וי"א שלגדודים אין מספר, וי"א שלמשמשי נהר דינור יש מספר, והוא יוצא מזיעת החיות, ונשפך על ראש הרשעים בגיהנום, וי"א על אלו שלא נבראו, (ושתלם הקב"ה בכל דור והם עזי פנים שבדור), כל יום נבראים מלאכי השרת מנהר דינור ואומרים שירה ומתבטלים, וי"א שהמלאכים נעשים מדיבור של הקב"ה ולא מנהר דינור.

י"ד. שער ראשו בישיבה כעמור נקא ובמלחמה תלתלים שחורות כעורב.

כסא אחד לקב"ה ואחד לדוד, וי"א אחד לדין ואחד לצדקה, וי"א אחד לישוב עליו ואחד לשרפרף להדום רגליו.

ת"ח שמקמטים עצמם על ד"ת בעוה"ז הקב"ה מגלה להם סוד לעוה"ב.

י"ח קללות קילל ישעיה את ישראל דכתיב כי הנה האדון צבקות מסיר מירושלים ומיהודה וכו', ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם ירהבו נער בזקן, המנוערים מן המצוות ירהבו במי שממולא מצוות כרימון, מי שהמצוות החמורות דומות עליו כקלות ירהב במי שמצוות קלות דומות עליו כחמורות.

אפי' בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו מהם בעלי אמנה בדברי תורה, אבל במשא ומתן נאמר לא חרבה ירושלים עד שפסקו ממנה בעלי אמנה.

אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בהם.

י"ד: הגמ' מתארת המעשה שדרש ר"א בן ערך במעשה מרכבה וירדה אש וסיבבה כל העצים, ואמרו העצים שירה, וכשדרשו רבי יהושע ורבי יוסי הכהן בתקופת תמוז נתקשרו השמים בעבים ונראתה כמין קשת בענן ונתקבצו מלאכי השרת וכו'.

ארבעה נכנסו בפרדס בו עזאי הציץ ומת, בן זומא הציץ ונפגע, אחר קיצץ בנטיעות, ורבי עקיבא יצא בשלום.

אסור לסרס כלב.

ט"ו. בתולה שעיברה מותרת לכה"ג, דאף שאפשר לבעול בלא דם זה אינו שכיח, ואמרינן שעיברה באמבטי, וכשיצא הזרע היה יורה כחץ.

אין בין מים העליונים למים התחתונים אלא ג' אצבעות, וי"א כמלוא נימא, וי"א כי גודא דגמלא, וי"א כמו הרווח בין שתי טליתות, וי"א כמו בין ב' כוסות הפוכות.

זה לעומת זה עשה אלוקים - צדיקים ורשעים, גן עדן וגיהנום, ולכל אחד יש חלק בשניהם, זכה צדיק נטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, נתחייב רשע וכו'.

דברי תורה קשים לקנותם ככלי זהב ופז ונח לאבדם ככלי זכוכית.

ת"ח אע"פ שסרח יש לו תקנה.

אחר

ראה את מטטרון יושב ואמר שיש ח"ו ב' רשויות, והכו את מטטרון על שלא קם, ונתנו לו רשות למחוק את זכויותיו של אחר, ויצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר, ויצא לתרבות רעה כדי ליהנות לפחות בעוה"ז, ותבע זונה ואמרה לו וכי אינך אלישע בן אבויה, ותלש צנן מערוגה בשבת, ואמרה אחר הוא.

היה רוכב על חמור בשבת ואמר לר"מ שהיה מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו שעד כאן תחום שבת, אבל הוא לא רצה לחזור, ומשכו ר"מ ל"ג בתי מדרשות ואמר לתינוקות פסוק לי פסוק, ואמרו לו פסוקים שמשמעותם

ומדברים בלשון הקודש, כבהמה- אוכלים ושותים, פרים ורבים, ומוציאים רעי.

כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם- י"א זה המסתכל בקשת, וי"א זה העובר עבירה בסתר, אמנם אם אינו יכול לכופ יצרו ילך למקום שאין מכירים אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ואל יחלל שם שמים בפרהסיא.

כל המסתכל בג' דברים עיניו כהות, בקשת, בנשיא, ובכהנים בזמן שביהמ"ק היה קיים כשהיו עומדים על דוכנם ומברכים את ישראל בשם המפורש.

אם יאמר לך יצר הרע חטוא והקב"ה מוחל אל תאמין, שמא תאמר מי מעיד בי, אבני ביתו וקורות ביתו של אדם מעידים בו, וחכ"א נשמתו של אדם מעידה בו, ורב זריקא אמר ב' מלאכי השרת המלווים אותו הם מעידים בו.

סמיכה ביו"ט- המשנה מביאה כמה זוגות שנחלקו אם סומכים ביו"ט או לא, ומבארת מי מכל זוג היה נשיא ומי היה אב"ד.

ט"ז: רב יהודה בן טבאי הרג עד זומם שלא הוים העד השני, כדי להוציא מליבם של צדוקים, שהיו אומרים שאין עד זוממים נהרגים עד שיהרג הנדון, ואמר לו שמעון בן שטח שאין עד זומם חייב מיתה או מלקות או ממון עד שיוזמו שניהם, מיד קיבל עליו שלא להורות הלכה אלא בפני שמעון בן שטח, והיה משתטח על קברו, והיו שומעי קול ואמרו להם שהוא קול שלו ולא קול המת, וראיה שאחרי מותו לא ישמע הקול, ואמר רב אחא שאין בכך ראיה דדילמא פייסו או שתבעו לדין.

מנחם היה אב"ד, ויצא לעבודת המלך, וי"א שיצא לתרבות רעה.

לעולם אל תהא שבות קלה בעיניך, שהרי סמיכה אינה אלא שבות ונחלקו בה חכמי הדור, וקמ"ל שנחלקו בסמיכה ביו"ט, ולא בסמיכה עצמה, וטעם האוסרים משום דבעינן סמיכה בכל כוחו והוה ליה משתמש בבעלי חיים.

שאינו לו אפשרות לשוב, והאחרון אמר לו "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" והיה נשמע ולאלישע אמר וכו', וחתך את הילד וי"א שרצה לחותכו.

ט"ו: כשמת לא דנו אותו משום שעסק בתורה ולא הביאוהו לעוה"ב משום שחטא, ואמר ר"מ מתי אמות ואעלה עשן מקברו, וכשמת ר"מ עלה עשן מקברו, ואמר ריו"ח מתי אמות ואכבה עשן מקברו שאביאנו לעוה"ב, וכשמת פסק העשן.

בתו בקשה פרנסה מרבי, ואמר רבי עדיין יש מזרעו בעולם, אמרה לו זכור לתורתו וכו', וירדה אש וסכסכה ספסלו, ואמר א"כ כ"ש למשתבחים בתורה.

אסור ללמוד מרשע, ומה שלמד ר"מ מאחר י"א שדרש מקרא להתיר, וי"א שרק לקטן אסור, וי"א שאכל את התמר וזרק את הגרעין, ודרש שאע"פ שסרח אין תורתו נמאסת, הקב"ה לא אמר שמועות משמו של ר"מ, עד שאמר רבה בר שילא שר"מ רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק.

רב יהודה בכה מפני שחשש שאם דואג ואחיתופל שנאמר עליהם איה שוקל ואיה סופר וכו', שהיו סופרים כל אותיות שבתורה, והיו שוקלים קלים וחמורים שבתורה, והיו שונים שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר, ואין להם חלק לעוה"ב, ומה יהא עלינו, ואמר לו שמואל שטינא היתה בליבם, וכן אחר לא פסק מפיו זמר יוני, והיו ספרי מינים נושרים מחיקו.

ט"ז: רבי עקיבא עלה וירד בשלום, הגמ' מבארת מהיכן ידע מקום השכינה כדי להזהר שלא להציץ שם.

ו' דברים נאמרו בשדים, ג' כמלאכי השרת- יש להם כנפים, וטסים מסוף העולם ועד סופו, ושומעים מאחורי הפרגוד מה עתיד להיות, וג' כבני אדם- אוכלים ושותים, פרים ורבים, ומתים.

ו' דברים נאמרו בבני אדם, כמלאכי השרת- יש להם דעת, ומהלכים בקומה זקופה,

עצרת" חלוק דין חוה"מ משאר ימים, ומסרו הכתוב לחכמים.

נטילת ידים

י"ח: נוטלים לידים לחולין, והיינו כשבא לאכול פת, אבל לנגיעה בפת או לאכילת פירות א"צ נטילת ידים, והנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח.

נטילת ידים למעשר - לרבנן צריך נטילת ידים לאכילת מעשר, וכן סבר תנא דמתני', ולר"מ א"צ נטילת ידים, (דלר"מ כל הטעון ביאת מים מדרבנן מטמא את הקודש ופוסל את התרומה, אבל לחולין ולמעשר מותר, ולבנן אסור אף למעשר).

תרומה צריכה נט"י, והקודש צריך טבילה במי סאה, ובמי חטאת אם נטמאו ידיו נטמא גופו וכולו צריך טבילה.

התרומה והביכורים זו האוכלם במזיד חייב מיתה, ובשוגג משלם חומש, ואסורים לזרים, והם נכסי הכהנים, ועולים כשנתערבו באחד ומאה, וטעונים נטילת ידים והערב שמש, משא"כ במעשר (כר"מ שא"צ במעשר נט"י) וחולין (פירות א"צ נט"י).

י"ט: כוונה לטבילה ולנטילה - הטובל או הנוטל למעשר ולא נתכוון אין ידיו טהורות, אבל בחולין ידיו טהורות דחולין לא בעו כוונה, ועל כן גל שנתלש ויש בו מ' סאה ונפל על האדם או הכלים טהורים בלא כוונה, וא"צ שיהיה יושב ומצפה אימתי יתלש הגל, וכן אם הכניס ידיו למים ליטול פירות שנפלו לשם ידיו טהורות אע"פ שלא נתכוון לנטילה, (והפירות אינם ב"כי יותן" אא"כ נתכוון שיודחו).

טבל ועלה מן המים יכול להחזיק עצמו לכל מה שירצה, ואם החזיק עצמו לדבר קל שוב אינו יכול להחזיק עצמו לחמור, ואם רגלו אחת במים יכול להחזיק עצמו לחמור.

מטבילים בראשים ראש הגל כשהוא מגיע לארץ, ואין מטבילים בכיפין כשהגל עומד באויר ככיפה לפי שאין מטבילים באויר.

סמיכה בנשים - לת"ק דברייתא נשים לא סומכות, ולרבי יוסי ור"ש נשים סומכות רשות.

אסור להשתמש בראש הבהמה אף אם צדדים מותרים, די"ל שכיון שהוא בהדי גבה כגבה דמי.

י"ז שלמים ועולות ביו"ט - לב"ש מביאים שלמים בלא סמיכה, ועולות אין מביאים כלל, ולב"ה מביאים שלמים ועולות וסומכים עליהם.

עצרת שחלה בערב שבת, לב"ש מקריבים הקרבנות אחר השבת, ולב"ה בערב שבת, (וכמו שנחלקו לעיל אם מביאים עולות ביו"ט, וצריכא).

עצרת שחלה בשבת אף לב"ה מקריבים אחר השבת, ומ"מ אין כה"ג מתלבש בכליו בגדים נאים בביתו ובשוק, ומותרים בהספד ותענית, מפני הצדוקים שהיו אומרים עצרת אחר השבת, ומ"מ ביום טבוח שלא חל ביום ראשון אסורים בהספד ותענית.

עצרת יש לה תשלומין כל שבעה, ומ"מ אינו אסור במלאכה כל שבעה.

בסוכות יש תשלומין אף בשמיני.

חג הסוכות וחג המצות טעונים לינה מוצאי יו"ט.

בספירת העומר מצוה למימני ימי ומצוה למימני שבועי.

י"ח: איסור מלאכה בחוה"מ ומקורו - אסור לעשות מלאכה בחולו של מועד, לרבי יאשיה ילפינן מ"את חג המצות תשמור שבעת ימים", לרבי יונתן ק"ו מיום הראשון והשביעי שאסורים אע"פ שאין קדושה לפנייהם ולאחריהם, (ולא דמי לששת ימי בראשית שהרי אין בהם מוסף, וראש חודש לא נאמר בו מקרא קודש), לריה"ג ילפינן מ"כל מלאכת עבודה לא תעשו" וסמין ליה שבעת ימים תקריבו אשה, לר"ע ילפינן מ"אלה מועדי ד', וי"א דילפינן מ"ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת" מה שביעי עצור אף ששת ימים עצורים, ומ"מ כיון דכתיב "וביום השביעי

המשמר את החבית וחשב שהיא של יין ונמאת של שמן טהורה, ואם שמר אותה מדבר המטמא ולא מדבר הפוסל אסור לאוכלה, ומ"מ אינה מטמאה אחרים **דאיכא נטירותא לפלגא**, וכן אם היה אצלו סל ומגריפה ושמר על הסל ולא על המגריפה, הסל טהור והמגריפה טמאה.

בליבו לשומרו טהור אין בליבו לשומרו טמא, הגמ' מביאה ב' מעשים שארגו בגד בטהרה ולא שמרוהו בטהרה, ובגד רבי ישמעאל ומצא שנטמא הבגד, (נדה משכה בחבל, נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה).

ב: נפלה מעפרתו לארץ ואמר לחבירו תנה לי ונתנה לו טמאה, **דחזקה אין אדם משמר מה שביד חבירו**, ומ"מ אם היו חמריו ופועליו טעונים טהרות וטיהרם לשמירת הטהרות אע"פ שנתרחקו ממנו יותר ממיל טהרותיו טהורות, מפני שחוששים שיבוא פתאום, ואם אמר להם לכו ואני אבוא אחריכם טהרותיו טמאות אע"פ שטיהרם לכך, דאין עם הארץ מקפיד על מגע חבירו ואינם חוששים שיבוא פתאום.

גוד אסיק וגוד אחית במקוה - מקוה שיש בה מ' סאה מצומצמות וטבלו בה ב' בני אדם בזה אחר זה הראשון טהור והשני טמא, ואם רגלו אחת במים לת"ק השני טמא ולר"י השני טהור דאמרינן גוד אחית, י"א שמחלוקתם בטבילה דרבנן אבל בדאורייתא מודה ר"י שהשני טמא, וי"א שמחלוקתם בטבילה דאורייתא, אבל בטבילה דרבנן מודה ת"ק שהשני טהור, לענין גוד אסיק כגון לטבול מחטים וצינוריות בראשו של ראשון, לא אמרינן גוד אסיק, וכמו שמצינו שאם יש ג' גומות מים ורק באמצעית יש מ' סאה, והם מחוברים בחדלית מים, שלר"י אפשר לטבול בתחתונה משום גוד אחית, אבל לא בעליונה דלא אמרינן גוד אחית, ולר"מ יכול לטבול אף בעליונה.

י"ט: הטובל לחולין ולא נתכוון למעשר אסור למעשר, ואם טבל למעשר אסור לתרומה, ואם טבל לתרומה אסור לקודש, ואם טבל לקודש אסור לחטאת, אבל טבל לחמור מותר לקל.

לרבנן מעשר חמור יותר מחולין וכנ"ל, אבל לר"מ חולין ומעשר כהדדי ניהו, ואם טבל לחולין הוחזק אף למעשר.

כ: **חולין שנעשו על טהרת הקודש** הרי הם כחולין, ר"א בר צדוק אומר הרי הם כתרומה, וממתני' מבואר שהרי הם כקודש, מדקתני יוחנן בן גודגא היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לחטאת, ומשמע שלא היתה מדרס לקודש.

מעלות בשמירה מטומאה

בגדי עם הארץ מדרס אב הטומאה כמו מדרס הזב לטמא אדם וכלים לפרושים אוכלי חולין בטהרה, בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה, ושל אוכלי תרומה מדרס לקודש ואלו הם מעלות מדרבנן, שאין שמירת אלו חשובה שמירה אצל אלו.

נתחלפו לו כלים של שבת בכלים של חול ולבשם נטמאו, דכלים של שבת שומרם יותר.

שתי נשים חברות שנתחלפו כליהם בבית המרחץ הכלים טמאים, שכל אחת חושבת שחברתה אשת עם הארץ ואינה שומרתם.

חומר בקודש:

י"א חומרות בקודש מתרומה

כ"א א' מטבילים כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקודש, טעם החומר בקודש - לרב אילא משום שכובדו של בכלי חוצץ, (ודומה לחומרת קודש לדבי טבילה עם קשר, וצריכא), ולרבא טעם החומר משום גזירה שלא יטביל מחטים וצינוריות בתוך כלי שאין בפיו כשפופרת הנוד, שהוא שיעור עירוב מקוואות, ושיעורו הוא שתי אצבעות חוזרות למקומם.

כ"ב: ונ"מ במחלוקתם במטביל סל גרגותני שהוא גדול מאד ובו כלים נוספים, דלרבא טהור אף בקודש משום שאין כזה סל שאין בפיו

אמר לא הטבלתי בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד אינו נאמן, וכן נאמן עם הארץ לומר שפירות לא הוכשרו לקבל טומאה, אבל אינו נאמן לומר שהוכשרו ולא נטמאו.

ב' אחורים ותוך ובית הצביטה בתרומה אבל לא בקודש - שאם נטמא הכלי מאחוריו לא נטמא תוכו ואגנו ואזנו וידי, ודווקא בתרומה אבל לא בקודש, ואף בתרומה אם נטמא תוכו כולו טמא, ובית הצביטה י"מ מקום האחיזה, וי"מ מקום ששם מטבילים נקיי הדעת את מאכלם.

כ"ג. ג' הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקודש - טעם האיסור בקודש משום מעשה שהיה שנטמא הקודש ע"י רצועת סנדל שנפסקה, ולא גזרו אלא בקודש משום שהמעשה היה בקודש, וכרבי חנניא בן עקביא שאסר לישא מי חטאת ואפר חטאת בספינה בירדן, שהיה מעשה והעבירו ונמצא כזית מת בקרקעית הספינה, אבל לרבנן אסרו אף בשאר נהרות ואף בזריקה ובלא ספינה ובעובר את הנהר ע"ג חבירו (א"א"כ רגליו נוגעו בקרקע או שעובר ע"ג גשר).

הגמ' מסתפקת אם מותר לישא קודש כשסנדלו טהור או כשחבית סתומה, אם עבר ונשא לרבי אילא טמא ולרבי זירא טהור.

ד' בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש.

ה' המטביל קודש מתיר הקשר ומנגב ומטביל ואח"כ קושר וטעמא משום חציצה, אבל בתרומה קושר ואח"כ מטביל.

ו' כלים שזוהר בגמור מלאכתם מטומאה צריכים טבילה לקודש אבל לא לתרומה, ואיירי שגמורם חבר וזוהר בטהרתם, ומ"מ בקודש חיישינן שצינורא דעם הארץ שנפלה על הכלי מקודם לכן ועדיין היא לחה בגמור מלאכת הכלי.

חשש זה לצינורא דעם הארץ וכו' מצינו גם בשפופרת שחתכה לצורך הפרה אדומה, ונחלקו בזה ר"א ורבי יהושע, שלר"א יטבול

כשפופרת הנוד, ולרבי אילא טמא משום חציצה, ובכר נחלקו בזה רבנן ואבא שאול.

(המטביל כלי בתוך כלי ואין בפיו כשפופרת הנוד, אם גם הכלי החיצוני טמא עלתה טבילה גם לכלים שבתוכו.

מקוה שחילקו בסל גרגותני הטובל שם לא עלתה לו טבילה משום שצריך מ' סאה במקום אחד, וחלחול המים הנקבים אינו מועיל שהרי אף בקרקע המים מחלחלים).

הא דגזרו של להטביל כלי בתוך כלי דווקא לקודש ולא לתרומה, הטעם הוא שחברים יודעים איך לטבול כראוי בלא חציצה ובפתח כשפופרת הנוד, אבל לגבי קודש חיישינן שמא יראה עם הארץ ויטביל גם הוא כך, ואם לא נקבל ממנו הויה ליה איבה, אבל תרומה אין בזה איבה שיתן את התרומה לעם הארץ כמותו, ולא חיישינן שישאלו כלים מעם הארץ, שהרי צריך לטבול כלי ששאלו מעם הארץ.

רבי יוסי חייש לאיבה, דאמר רבי יוסי הכל נאמנים על טהרת יין ושמן, שאם לא נאמין ילך ויבנה במה לעצמו וישרוף פרה אדומה לעצמו, וכדבריו אנו נוהגים בכך שאנו מקבלים עדות מעם מארץ.

כ"ב: הצלת כלי חרס מפני הטומאה - במוקף צמיד פתיל, או שהמת בבית והטהרות בעליה והכלי חרס באמצע לב"ה מציל על הכל, ולב"ש רק על אוכלים ומשקים וכלי חרס, טעמא דב"ש דאיירי בכלי חרס של עם הארץ שהוא טמא, וכלי טמא אינו חוצץ מפני הטומאה, ומה שאוכלים ומשקים שבתוכו טמאים היינו לעם הארץ עצמו, (ורבי יהושע זלזל מתחילה בטעם הדברים, וכשהבין שנתטח על קברם והושחרו שינוי מפני התעניות).

נאמנות עם הארץ על הטבילה - לאביי עם הארץ נאמן לומר שגופו טהור, אבל לא שכליו טהורים, דחומרא יש בטומאת גופו שאין מזים עליו כשאומר שספר ז' אלא צריך למנות בפנינו שלישי ושביעי, ומתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו הקלת עליו בסופו, לרבא אם אמר לא הטבלתי כלי בתוך כלי נאמן, אבל אם

טומאה אף בלא הכשר, שחיבת הקודש מכשרתם, וקמ"ל מתני' שאם יש קודש טהור בתוך פיו, לא יאכל עם אדם אחר קודש שמא יגע בפיו.

י"א האונן ומחוסר כיפורים צריכים טבילה לקודש שכיון שהיו אסורים באכילת קודש הצריכום טבילה לקודש, אבל לא לתרומה.

ו' דינים ראשונים נוהגים גם בחולין שנעשו על טהרת הקודש, דאית ליה דררא דטומאה מדאורייתא, משא"כ ה' אחרונים.

נאמנות עם הארץ על הטהרה

חומר בתרומה מבקודש - שעם הארץ נאמן לומר כל ימות השנה שחבית זו היא של קודש, אבל על תרומה לא, ובשעת הגתות והבדים נאמנים אף התרומה, וכן בשאר השנה אם אומר שהפריש לתוך החבית רביעית קודש, מתוך שנאמן על הקודש נאמן אף על התרומה.

כ"ה. ודווקא ביהודה נאמנים על הקודש אבל בגליל לא, משום **שרצועה של כותים** ארץ העמים **מפסקת ביניהם**, וא"א להביא את הקודש בטהרה, דסבר כרבי שאף בשדה תיבה ומגדל טמא (ורבי יוסי בר"י מטהר), וכן א"א להביא את הקודש בכלי צמיד פתיל, דאין הקודש ניצל בכלי צמיד פתיל, (וכן מי חטאת, אבל מים שעדיין אינם מקודשים ניצלים בצמיד פתיל), ומ"מ היו החברים שומרים טהרה בגליל, שמא יבוא אליהו ויטהר.

בשעת הגתות והבדים נאמנים אף על התרומה, בין ביהודה ובין בעבר הירדן ובגליל, ודווקא בזמן הגתות והבדים לכו"ע, אבל זיתים מאוחרים אין נאמנים עליהם.

אם הביא לו חבית של יין לאחר הגתות והבדים, לא יקבלה ממנו אלא ימתין לגת הבאה, הגמ' מסתפקת אם עבר וקיבלה אם יכול ג"כ להמתין לגת הבאה.

כ"ה: **חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ**, יכולים לחלוק חיטים כנגד חיטים ויטול החבר חיטים שלא הוכשרו, אבל לא יחלקו לח

את השפופרת מיד, ולר"י יטמא ואח"כ יטבול, הגמ' מבארת איזה היכר יש לאפוקי מהצדוקים שהיו אומרים שהעוסקים בפרה צריכים הערב שמש, וא"כ לר"י היה הכר בשפופרת עצמה,

כ"ג: ולר"א שלא היו מטמאים את השפופרת, צ"ל שנתנו לשפופרת זו דין טמא מת בשביעי שלו שצריך הערב שמש, והיו עושים בה מיד לאפוקי מהצדוקים, ואף דתניא מעולם לא חידשו דבר בפרה, היינו שלא נתנו טומאה שאינה שייכת באותו דבר, כגון לתת לקורדום טומאת מושב, אבל לתת טומאת מת לאדם אע"פ שלא נטמא היו נותנים.

ז' הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש אבל לא לתרומה - מדאורייתא אין הכלי מצרף מה שבתוכו אלא בצריך לכלי, כמו בסולת, ורבנן גזרו דין צירוף כלי אף באינו צריך לכלי, וכגון בשיירי סולת, וקטורת ולבונה (שאין שייך בהם שיריים) גזרו בצברם ע"ג קרטבלא שאע"פ שאין לו תוך הכל טמא מדרבנן.

כ"ד. ח' **הרביעי בקודש פסול והשלישי בתרומה** - הגמ' מביאה ילפותא לרביעי בקודש.

ט' בתרומה אם נטמאת אחת מידי חברתה טהורה, ובקודש שתיים טמאות - לרב שיזבי אין יד מטמאה חברתה אלא כשהיא נוגעת בה, ולאביי אע"פ שאינה נוגעת.

כ"ד: יד נגובה מטמאה חברתה לטמא קודש אבל לא תרומה, ולרבי יוסי בר"י לפסול קודש ולא לטמאו.

יד טמאה שנגעה ביד חברו נטמאת יד חברו אם נגע ביד שממנה הטומאה, ודווקא לפסול אבל לא לטמא, וכרבי יוסי בר"י.

כל הפוסל בתרומה מטמא את הידים להיות שניות, ויד מטמאה את חברתה, ולרבנן ידים שניות הם ואין שני עושה שני.

י' אוכלים אוכלים נגובים בידיים מסואבות בתרומה אבל לא בקודש - קודש מקבל

ואם עשו תשובה והחזירו את הכלים, נאמנים לומר שלא נגעו בהם.

בירושלים נאמנים עמי הארץ אף על כלי חרס גסים, שמפני שאין מצויים שם כבשונות לעשות כלים הקילו בהם חכמים.

בשעת הרגל אף עמי הארץ דינם כחברים, ונאמנים אף על התרומה, ואם התחיל למכור ברגל לר"י יגמור, ולחכמים לא יגמור, ורב אמי ורב יצחק נפחא דנו אם לחכמים יכול להניחה לרגל אחר או לא.

לאחר הרגל היו הכהנים מטהרים את העזרה, ואם נגמר הרגל ביום חמישי לא היו מטהרים ביום שישי מפני כבוד השבת, ולר"י אף אם נגמר ברביעי לא היו מטהרים בחמישי מפני שהיו מוציאים את הדשן.

כ"ו: והיו מטבילים את כל הכלים שבמקדש.

השולחן היו מזהירים שלא ליגוע בו מפני שא"א לסלקו ממקומו ולהטבילו, ואף שכלי עץ העשו לנחת לא נטמא, הרי היו מגביהים את השולחן להראות לישראל את חיבתם לפני המקום, שהיה הלחם הם בשעת סילוקו כבשעת סידורו, ואף שהשולחן היה מצופה, מ"מ רחמנא קרייה עץ.

וי"א שאף **במנורה** היו מזהירים, דס"ל שאף היא נלמדת מהשולחן שאין להזיזה ממקומה, ותנא דמתני' סבר שיכלו להזיזה בזמן שאין הנרות דולקים.

קבלת טומאה בכלי מצופה-

שולחן וכדו' שחיפה אותו בשיש אינו מקבל טומאה, א"כ שייר בו מקום הנחת כוסות, ולר"י דווקא אם שייר מקום הנחת חתיכות.

עץ שאינו חשוב המצופה בטל לגבי הצפוי, עץ חשוב כגון כלי מסמים או עצי שיטים לר"ל אינם בטלים לצפוי, ולריו"ח בטלים.

אף צפוי שאינו עומד ואינו חופה את לבזבזי השפה חשיב צפוי לענין שלא יטמא השולחן.

כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים, כדי שאם יטמאו יביאו אחרים תחתיהם, חוץ מזבח הזהב ומזבח הנחושת

כנגד יבש או חיטים כנגד שעורים, דבשני מינים אין לומר ברירה.

בודקים בית הפרס לצורך ההולכים לעשות פסח מפני שיש בו כרת, אבל אין בודקים לצורך אוכלי תרומה שאין בה כרת, והבדיקה היא ע"י ניפוח, ולעולא בודקים את בית הפרס נידש וטהור, ואם בדקו לצורך פסח יכול לאכול אף בתרומה.

אין עמי הארץ נאמנים על **טהרת קנקנים** ריקנים של קודש, וכן של תרומה בשעת הגתות והבדים, ואם הקנקנים מלאים מתוך שנאמן על מה שבתוכם נאמן גם עליהם.

כדי יין וכדי שמן המדומעות שמעורב בהם יין טבל שהכינו ליטול ממנו נסכים, נאמנים עמי הארץ על טהרתם, שגנאי הוא לקודש שיהיה הקנקן שעירוהו ממנו בחזקת טומאה והוא קרב, ואף קודם זמן הגתות שבעים יום נאמנים, שאז הוא זמן שמוטל אל האריס לטרוח בהכנת החביות.

טהרת כלי חרס - ממודיעים ולפנים נאמן עם הארץ על טהרת כלי חרס, וממודיעים ולחוץ אינו נאמן, ואם היה בחוץ ונכנס לפנים נאמן, ואם היה בפנים ויצא אינו נאמן, אם הקדר יוצא ממודיעים והחבר נכנס מותר לקנות ממנו ממודיעים, אבל אם הוא נכנס ימתין עד שיכנס לפנים ממודיעים, וכן אם החבר והקדר יוצאים אינו נאמן שכיון שמצאו בפנים ולא לקח ממנו לא יקח עוד.

כ"ו. לר"ל נאמנים דווקא **בכלי חרס דקים** שניטלים בידו אחת, ודווקא כשהם ריקנים, ולריו"ח נאמנים בדקים אף באין ניטלים ביד אחת, ואף במלאים ואפי' הסודר שלו בתוכו, ומ"מ המשקים עצמם טמאים.

הגבאים ישראל שגובה מיסים למלך **נכרי שנכנסו לבית** נאמנים לומר שלא נגעו בכלים, ואם יש נכרי עמהם אינם נאמנים, י"מ משום אימת הנכרי וי"מ משום אימת המלך, ונ"מ בנכרי שאינו חשוב.

הגנבים אינם נאמנים לומר שלא נגעו בכלים, ומ"מ אינו טמא אלא מקום דריסת רגליהם,

פושעי ישראל אין אור של גיהנום שולט בהם, ק"ו ממזבח הזהב שלא שלט בו האור אף שלא היה מצופה אלא עובי דינר, ופושעי ישראל מלאים מצוות כרימון.

שאינם מקבלים טומאה מפני שהם כקרקע, דברי ר"א, ולחכמים אף הם מקבלים טומאה מפני שהם מצופין, וי"א שאף שהם מצופים הצפוי בטל לגבייהו.

בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר, ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו.

ת"ח אין אור של גיהנום שולט בהם.

הדרן עלך מסכת חגיגה

